

Anul XIII
33 (433)
Simbăta
15 august
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Din cartea de istorie a poporului nostru

De vorbă cu conf. univ. ION ARDELEANU, director adjunct al Muzeului de istorie
a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România

— Titlatura instituției în conducerea căreia activăm este singulară și foarte importantă în cadrul tradiției muzeistice la noi. Pornim acest interviu rugându-l să ne dea câteva relații îndrumătoare privind specificul și inițiativa creării Muzeului de Istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

— Aș preciza „singular” într-un sens, deoarece el a fost inițiat și s-a dezvoltat o dată cu așezarea pe baze științifice, materialist dialectice a întregii rețele muzeale din țara noastră.

Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România continuă la o altă scară Expoziția „Momente din lupta poporului”, care a funcționat în anii 1948-1951, Muzeul „Lupta revoluționară a poporului” (1951-1954) și „Muzeul de istorie a Partidului Muncitoresc Român”, (1954-1965).

În mai 1966, Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român a adoptat o hotărâre privind reorganizarea Muzeului de istorie a Partidului. Cu acest prilej s-a stabilit conținutul tematic și titlatura actuală. Muzeul este instalat în clădirea din complexul ce formează Piața Victoriei, monument al arhitecturii românești, construită după planurile arhitectului Ghica — Budești între anii 1912-1938, căreia în ultimii ani i s-a adăugat o nouă construcție, desăvârșindu-se astfel proiectul inițial.

Muzeul ilustrează de fapt marea carte a istoriei poporului nostru. Prin exponate se demonstrează în mod convingător că Partidul Comunist este continuatorul luptelor seculare duse de poporul român pentru neatinerea țării, pentru formarea națiunii române și a statului unitar, pentru accelerarea progresului social și înaintarea României pe calea civilizației. În strânsă legătură cu apariția și dezvoltarea mișcării muncitorești, socialiste, a luptei revoluționare a clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român este prezentată activitatea celorlalte forțe democratice și patriotice, a țărânilor, intelectualității, micilor meseriași și funcționari, a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate. În acest context, activitatea militanților revoluționari, a diferitelor personalități din trecut istoric este înfățișată în strânsă legătură cu clasa socială căreia îi aparțin, în funcție de contribuția și de rolul pe care l-au avut în fiecare perioadă a vieții lor.

Multilateral sînt prezentate momentele principale ale luptei proletariatului internațional și legăturile permanente ale Partidului Comunist, ale mișcării muncitorești, democratice din România cu mișcarea muncitorească internațională.

În acest cadru tematic, în 15 săli, cu o suprafață de expunere de cca 5.000 m.p. sînt prezentate peste 7.000 de exponate.

— Calitatea și numărul documentelor de epocă etalate în sălile muzeului ne fac să bînuim un colectiv de cercetători permanenți care urmăresc cu atenție specificul problemei. Vreți să ne spuneți etie ceva despre colaboratorii săi?

— Deși așa cum spuneți acest muzeu este singurul în cadrul tradiției muzeistice din țara noastră el a dobîndit un loc de seamă prin munca colectivului său. Numărul cercetătorilor științifici,

al muzeografilor care formează personalul științific nu este mare. Toți specialiștii muzeului au participat fie la reorganizarea care s-a efectuat în anii 1963-1966, fie la îmbunătățirile și expozițiile realizate ulterior. Toți sînt absolvenți ai învățămîntului superior. Majoritatea o formează istoricii. Pot spune că reunim în colectivul nostru reprezentanți ai aproape tuturor seriilor de absolvenți ai Facultății de istorie — Universitatea București din perioada 1956-1968. Printre cercetătorii științifici sînt și filozofi, economiști, etc.

Preocuparea fundamentală a tuturor este cercetarea istorică. Muncă efectuată cu pasiune, aureolată din partea sutelor de mii de vizitatori, a colegilor din țară și străinătate.

— Concepția demonstrării unor adevăruri istorice pe bază de probe publicistice cum ar fi presa vremii, fotografiile și măturțile unor manuscrise, cuprinse toate în sinteze excelent realizate pe bază de fotomontaje cu o grafică extrem de modernă, ne fac să bînuim printre colaboratorii dumneavoastră și tineri, absolvenți eventual ai Facultății de istorie din București. Ne-ar interesa să aflăm, în cazul cînd presupunerea noastră este întemeiată, în ce măsură Muzeul se îngrijește să stabilească relații profesionale cu mediul universitar, nu numai în scopul de a recruta cadre bine pregătite pentru activitate muzeistică, dar și pentru a atrage atenția tineretului studios asupra importanței muzeului.

— Sînt convins că fără o legătură în acest sens cu mediul universitar activitatea însăși ar sărăci una din principalele funcții ale muzeului. Legăturile am putea spune se stabilesc chiar începînd cu „bobocii” facultăților de istorie, filozofie, a celor care studiază istoria și teoria artei etc., continuînd cu membrii cercurilor științifice studențești și cîmă la studenții din ultimul an de studii care-și pregătesc diploma. Fiecare an universitar ne pune noi și noi probleme referitoare la numărul studenților pe care-l primim să-și efectueze stagiul practicii de vară. Dar principala formă de legătură cu masa studentească, cadrele universitare o constituie efectuarea vizitelor pe teme care uneori sînt șalonate de-a lungul a două sau mai multe semestre.

— Calitatea cu totul remarcabilă a litografiilor din muzeu vine nu numai de excelența grafică dar și de raritatea exponatelor. De unde vi le-ați procurat? Există o arhivă proprie?

— Ele sînt rezultatul cercetării specialiștilor noștri la Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Direcția generală a Arhivelor Statului, Muzeul de Artă a Republicii Socialiste România, Biblioteca Centrală de stat, al achizițiilor, donațiilor și preluării în custodie de la diferite instituții. Desigur, o parte provin din fondurile muzeului, constituite de-a lungul a peste două decenii.

— Dar fotografiile? Sînt cîteva rarissime prin înădăutul lor? Fotografiile care reprezintă execuțiile din 1907, de pildă, toate fotografiile de grevă și de demonstrații de stradă, mărite la dimensiuni de afiș, atît de emoționante prin aerul lor familiar și tragic totodată, fotografiile unora dintre conducătorii de astăzi ai partidului, fotoarhivă făcute în timpul luptei în ilegalitate a partidului, atît de importante în conturarea unei biografii concrete a socialismului românesc, fotografia absolut fascinantă a tovarășului Nicolae Ceaușescu în vîrstă de vreo douăzeci de ani, membru deja în comitetul de luptă anti-fascist, fotografiile eroilor clasei muncitoare pe care îi știm doar din poezii?

— În aceste cazuri satisfacția este poate în mare dublă și triplă. Pentru epocile mai îndepărtate cînd imaginea unei acțiuni de masă sau portretul unei personalități s-au realizat într-un număr redus de exemplare descoperirea este deosebită. De unde le-am procurat? De la familia, urmași ai fotografilor, din revistele ilustrate ale vremii, de la colecționari. O anumită categorie, și poate cea mai mare, — portretele — provin din dosarele de urmărire și anchetă care au fost întocmite de organele represive.

— Care este firul călăuzitor al activității muzeului? Bînuim că

Sânziana POP

(Continuare în pag. 5)

**În fiecare săptămînă
marin preda
răspunde la o întrebare**

Compromisul cu ideile

Dar cu ideile? Ați făcut vreodată vreun compromis?

O, despre asta ar trebui să nu vorbim. Ideile sînt viața noastră! Ne facem despre noi înșine și despre lume o idee, sau un sistem de idei, și nu renunțăm la ele nici atunci cînd vedem că din pricina lor ni se destramă căminul, ne pierdem prietenii și, uneori, în condiții excepționale, de convulsie socială, ne pierdem chiar libertatea și viața. Compromisul cu ideile e un lucru tragic, fiindcă omul simte, instinctiv, că ideea aceea e chiar el în timp ce un om, un lucru, un obiect, nu e decît ceea ce a dat el în afară, o investiție, dintre care cea amoroasă angajează mai mult sau mai puțin din ființa sa, ca și lumea care-l poate dezamăgi și pe care o poate

disprețui suveran. Dar ideea despre sine? Asta e ceva cumplit. Eu, mă? ! face omul ducîndu-și mina la piept ca pentru a-și atrage atenția asupra ființei sale, ca și cînd ai putea fi orb și nu l-ai vedea. Eu să fac chestia asta? se holbează la tine cu ochii în flăcărl.

Dacă această identificare a noastră cu o idee nu ne-ar duce adesea și la o neasemuită trufie ar trebui să ne admirăm de dimineața și pînă seara. Dar cîrînd această identificare devine intolerabilă. Începem să pretindem ca toți ceilalți să adopte ideea noastră și devenim cu atît mai agresivi cu cît ni se suge-

rează de ict și de colo un compromis cu alte idei, ale altor oameni. Compromis? He, he! Și cu cît sîntem mai necunoscuți în profesionea sau în cercul nostru, cu atît sîntem mai vanitoși și cu conștiința de sine mai exacerbată. Țin minte o istorie petrecută pe malul mării, cu un grup de bărbați care așteptau autobuzul să-i ducă de la Eforie la Constanța. Unul dintre ei, căutîndu-se prin buzunare zice:

— Mă duc pînă colea la chioșc să-mi cumpăr un pachet de țigări.

Și n-a adăugat:

— Așteptați-mă, dacă vine autobuzul.

Era de la sine înțeles, erau împreună și pe deasupra erau și prieteni. Autobuzul vine și aștepta făcîndu-și cu ochiul unii altora, se urcă în el, nu-l așteaptă pe celălalt. Acesta revine în stație și vede. Așteaptă, se urcă în autobuzul următor și cît pune piciorul pe prima treaptă scoate un briceag din buzunar și repede îl spală în primii pasageri pe care-i găsește pe platformă. Este arestat și condamnat. La proces după ce se face de către procuror proba că acuzatul este perfect normal este întrebat bineînțeles, ce-a avut cu cei trei pe care i-a tăiat. La care el le-a dat, mormăind flegmatic, următorul răspuns:

„...Să-mi facă ei mie așa o figură!”

Asta era! I s-a făcut Luminăției Sale, gălbeșitul Gheorghe, o figură care nu se putea înghiți! Îi cădea rangul! Și pentru asta nu era absolut necesar să plătească cei care l-au făcut figura, ci oricare alții, deoarece erau tot oameni și purtau răspunderea în această calitate pentru faptul că n-au avut grijă ca Alțeta Sa Serenăsimă Sfrîntîlă Vasile să nu îndure asemenea afront.

Nu e nici o exagerare. Am în sat un prieten din copilărie pe care l-am vizitat de cîrînd. A fost exclus din partid pentru motivul, (și redau aici așa cum l-am citit în Apelul pe care l-a făcut el către forurile superioare față de hotărî-

Marin PREDĂ

(Continuare în pag. 3)

Desen de Mihai Vulcanescu

cronica pietonului

Fintini

După statui, orașul visează fintini, vorbitoare și ele. Lor le plac florile înecate și singele iedului, cum îi făgăduia fintinii celebre, Horațiu: „Cras donaberis haedo”, mîine îți voi dăru un ied...

Noi am moștenit cultul vechi și păgîn al fintinii romane, semn de statornicie, de civilizație așezată. Casa se ridică o dată cu fintina, și „ridică”, pentru a doua, e doar un fel de a spune, fiindcă în lucrul ei, fintina coboară, cîntînd în jos ca spre o matcă veșnică, spre adîncul veșnic viu al pămîntului.

Orice poți să-i refuzi unui om, numai să nu lași să-și astîmpere setea din locul apei tale domestice, nu. Ar fi un sacrilegiu înaintea căruia ar da îndărăt și hapsinul-hapsinilor.

Barbarii nu au avut fintini. Barbarii nu au avut nici măcar ideea de a avea vreodată fintini. Ei beau din valul trecător, ca și ei, în istoria lumii, niciodată același, cum nici ei n-au fost niciodată aceeași.

Orașul să nu uite fintinile; chiar dacă în existența lui ele au devenit podoabe numai, salturi neîntreprinse de iezii albi irtați în miezul pașnic al zilei.

Orașul să păstreze înțelesul lor, care e al vieții curgînd simplă, vioasă.

CANDID

APARENTE
PARADOXURI
DESPRE
POEZIE

cronica literară

George Alboiu: drumul sufletelor

Nu-i greu de înțeles poezia lui George Alboiu, destul de dificilă, altfel, ca expresie, dar este destul de greu a explica în ce constă originalitatea ei. E limpede că, încă din volumul anterior (Cimpia Eternă), poetul se arată preocupat de un mit: mitul cimpiei infinite, perene, în care trebuie să citim la prima vedere o reprezentare spațială a existenței, o imagine a vitalității sălbatice, un tropot prelung de cai prin locuri pustii și aride. La acest simbol se adăuga Muntele, de care George Alboiu leagă, de asemenea, anumite reprezentări, cum ar fi, de pildă, aceea a morții. Muntele ar fi, asadar, locul purificat unde sălășuiesc zeii și sufletele morților, pornite din cimpia plată și tracășă, adică din mijlocul existenței comune. Nu-i, firește, numai atât, poezia are și alte straturi, simbolistica ei atinge și puncte mai înalte. Cimpie, Munte, Moarte sînt, în fond niște concepte abstracte și neutre, poezia adevărată vine o dată cu corăbile sensibilității ce acostază la fărâșurile lor. La George Alboiu este vorba de un sentiment complex de singurătate, de o imagine a sfîrșitului, în ordine cosmică, de o senzație, în fine, de vid și descompunere în tradiția estetologică romantică. Poetul evocă șapte amurguri și un răsărit foarte trist, scrie nouă elegii, între care ultima este o elegie a stîngerii. Alte 16 poeme (în ciclul Drumul sufletelor) sînt dominate de miturile egipțului: Căptșos, Daniil în grupa cu lei, Oedip, Sisif, Ovidiu, Orfeu, Don Quijote și Hamlet, toate transpuse în spațiul cimpiei eterne, infinite, spațiu — s-a înțeles — fundamental în această mică mitologie lirică, George Alboiu este, deci, un poet al apocalipsului și un iubitor de viziuni negre. Poemele lui contin nevoznă sumbră. Dăm la tot pasul de prăbușiri, schelete, de aștri căzătorii, de ochi ce se dilată enorm și pocnesc asurzitor, de viermi neadormiți, de cămăși de animale monstruoase ce colindă Cimpia Eternă și devoră totul, de nopți putrede și de ceruri scaldate în sînge. George Alboiu este mai ales un vizual și un liric cu imaginația fierbinte. Deasupra cimpiei lui strălucesc un soare negru și pîntecul ei este un imens osariu. Locului neted și înflorit din vechile poeme agreste i se

opune în Drumul sufletelor imaginea stingerii sub impulsul unei forțe pe care nu știm cum s-o numim. De înțeles este că George Alboiu nu face în fapt, decât să transpună în decoruri satanice o senzație de spaimă, un incrunat sentiment al singurătății. Cea mai frecventă imagine în aceste elegii grave și amenințătoare este aceea a rătăcirii pe un cîmp gol, fără cărări și fără mustoasa iarbă. Un oră calcă peste țărîna stearpă cu lăpule goale și, rătăcind, se împiedică de un trup străin care — lucru curios — dispăre. Trupul străin este copilul de alături, rătăcitorul de acum este poetul care înveacă a roșiși călea spre starea de beatitudine din altă vîrstă. Am concentrat în această fabulă mai multe poeme din Drumul sufletelor ce se hrănesc cu oarecare voluptate din peimul dezvălădării. Sînt și alte reprezentări ale obsesiei de care este stăpînit tînrul poet și una dintre ele ne înfățișează, de pildă, un pom singularic și de crengile lui un trup spînzurat de care se lovește, cu sunet de clopot, crengile goale (Elegie zeilor). Nu departe de această dezolantă imagine se află turnul singularic, unic turn, într-o unică biserică din lume. În turn cîntă un înger și acest înger trebuie să fie poetul, blestemat să supraviețuiască unui dezastru geologic (Elegia părinților). Singura moarte este activă, rodnică, și resemnat poetul contemplant astrul și dator de reci fioruri: „Aștri pe cimpie se rostogolesc, / Numai pe cimpie și nu e vale / Și nu e deal iar cărările lor / Cheamă picioarele mele, / Ei negri sînt iar dacă / ar fi fost să fie lacrimi / ochi n-ar fi fost așa să plîngă, / Într-un ochi îmi răsare, în celălalt / Îmi apune soarele, pîmîntul / urcă muntele pînă cînd? / Din oul conbului în locul puului / la un veac iese noaptea și cîntă / pe lume auit de străin. / Uitați este bătaia aceea de demult / cînd țoți s-au ucis doar cu am scăpat / rătăcesc sînger pe cimpia fără nădejde. / Departe roua de pe genele morților / să curgă în lacul pe care zălmăceș / lebăda în rugă de seară”. Precuparea de a adînci un simbol, cosmicul — de pildă — în stare de extincție și de a spiritualiza bătaie inimii vine, firește, de

la Blaga. George Alboiu nu este unicul poet din generația mai nouă, care, sub impulsul gânditorului ardelen, încearcă a privi scîntîmîntele într-o oglindă a spiritului și a da impresiilor o coerență, o viziune mai filozofică. Autorul Drumului sufletelor mi se pare a pune însă mai multă obstinție în explicarea acestei idei și a da cuvîntelor sale o asprime biblică. Versurile arată o sensibilitate accentuată pentru macabru, plăcerea pentru decoruri solenne și personificări îndrăznețe. Amurgurile sale sînt pline de imagini atroce. Pe movilele de pămînt, văzute ca niște suni gigantici, împudici, ard în loc de candelă capetele strămoșilor, tume de porci trec grohăind prin cîmpie, cetățile se prăbușesc și ultimul cal de pe pămînt ateargă prin niște locuri dezolate. Și, pentru ca deznădejdea să fie totală, George Alboiu înhamă și soarele la carul ruinelor. În această orgie de întunecimi și amărăciuni numai constința vinovăției (care este aceea nu știm) este albă. Versurile evocă fapte teribile și prevenite prăbușiri de ceruri: „Cele șapte amurguri vor veni / și pedapsa ultimului răsărit mă va ajunge, / Ce șapte frați îmi vor fura / de atîtea ori mama și o vor duce, / Ce șapte prieteni îmi vor fura femeia / iar lanțurile spăime / se vor scutura în pomii înserați, / Valurile scăpate din palmele mele / vor lătra la fărâșurile streine, vinovăția / va mai cere un colț de oras, / Primul amurg să coboare / iar rînilor iubirii să minjească cerul / acolo unde soarele de la venirea mea / pe lume tinjește după primul amurg...”. De dăm puțin la o parte tablourile acestea neguroase și privim mai de aproape poemele observăm că George Alboiu încearcă a defini o stare de argolioasă insingurare, o amărăciune mîndră și agresivă. Metaforele lui au substanță și volumul, în ansamblu, impun o viziune personală. George Alboiu este — nu mai încapă vorba — un poet de substanță. Nu l-am reproșat decît excesul în direcția terifiantului și apocalipticului.

Eugen SIMION

compendiu

BARBU CIOCULESCU: Media luna

Barbu Cioculescu face poezie cu un discret sentiment de culpabilitate, sesizabil la mai toți autorii provenienți din mari cititori — precu lucrul pentru a-și ignora vasalitatea și prea pasionați pentru a-și refuza poezia. Insemnul acestor poezii este Maseca (Maseca distinsă pe care am mai pus-o odată / și nu mi-a plăcut nici de frică, / Însă cîcî ini vine ca o mîncușă / Așa că-i dau drumul pe usă: du-te băiețule! / Și nu-ntrănesc s-o sterg cu buretele.) Iar a-titudinea fundamentală — poezia Barbu Cioculescu își conope Maseca pe un anti-wertherism descurat (Eu nu mă arunc pe fereastra / Fluturînd o botășă albastră, / Din sertar nu scot pistolul lui Werther /

„îmbătăli de mișcări sărate”? Peștii? Atunci de ce „se împing unele pe altele”? (subl. ne aparțin). Confuz este, pe alocuri, și simbolul „Apei Viu”, autoarea nerezînd prin el să dea un plus de coeziune volumului și nici să-l pună sub un semn aparte. Stă într-adevăr în puterea criticului să dovedească existența unui poet sau a altuia. Dar nu stă în puterea lui să anuleze cu excess de bunăvoință gramatica în numele unei poezii probabile.

CONSTANTIN ȘTEFURIUC Pe o vîrstă de băiat

Printre altele debuturi nesemnificative, confuze, afectînd maturitatea și experiența, Constantin Ștefuriuc se distinge prin limpezimea limbajului și o franchețate aproape dezarmantă. Poetul își folosește vîrstă — o „vîrstă de băiat” — ca pe-un stîndard, făcînd din ea pavăză și poezie: Ninsorea pleacă dincolo de azi / Și-un cîine latră după iarbă unei stele. / Eu însumi, făcînd de drașozie și înțelepți, / M-ascund în platoșele vîrstei mele. Simbolul acestei vîrste, mai exact, al acestei stări de spirit este Prîntul, un soi de Zburător al neliniștirii existențiale, „dureros de frumos” și „dureros de prieten”: Tînar și dureros de frumos prîntul, / Tînar și dureros de prieten prîntul / Cerul își arde condamnările în Lună, / Luna își face cubu-n fîntînă. / Prîntul, prîntul, prîntul, / De ce-i vînt, de ce-i vînt / S-or fi iubind morții-n mormînt / Sau zboară prîntul, prîntul? / Am văzut pietrele, pietrele / Se rotunjeau precum fetele / Cînd asteptau în larbă să plouă. / Cu sîmii de rouă, de rouă, / Prîntul, prîntul, prîntul. Un simbol este și Robinson, locuind o insulă pură, „aprea albă” și venind în intim-

„băiat”, blestemat să se transforme în chitară, va putea fi iarăși „băiat” numai dacă va fi atins de Lună. Poetul însuși își revendică din Lună o parte din naștere: Am un ochi supus fîntînii, / Am o mîină ruptă din Lună. / De ce m-ai născut, mamă, noaptea, / N-ai știut că-i nebună, nebună? De altfel, migrația în tarîmuri (prin definiție) ale cîndorilor — un copac (Doi copii mari și-au ascuns inimile într-un copac...), o pasăre (Ne mutăm în păsări trupul / Și sîntem frumoși ca grîul — / Hai să ne jucăm de-a lumea: / Tu ești salcia, eu — riul), o dragoste (Tîncem ploile de funii, / Ne iubeam precum nebunii — / Părul țîi ritic în soare / Ca pe-o apă în pietoare, / Îmi ești dragostea dinții. Pune-mi vîntul căpătîi) — apare extrem de frecvent în acest volum. E în această mișcare o tentativă de a prelunge „starea de prînt”, de a amîna intrarea în alt trup, în alt timp. Adoleșcența va fi implorată zadarnic să nu plece, să nu se toacă: Fuge sfîșiată frunza Lunii, / Vîntul suflii, aprinzînd cărbunii / Ochilor cumplii de lup, / Tubure și singele în fiare / Moare cite-un om de dor și moare / Cite-un lup îmbrășînd zăpada. / Stai, adolescență, nu te teme, / Stai, și-ascultă lupii din poeme. Dar „moartea fratelui de sînge” s-a și întimplat: Doi copii mari și-au ascuns inimile într-un copac, / Șerpini umbrau prin scorburi să le găsească, / Păsările scobeau ferestre spre Lună / Să nu le fie teamă inimilor, să nu putrezască. // Doi copii mari joacă șotronul, / Unul aruncă inima aproape de moarte, / Celălalt e dureros de sincer / Și-aruncă inima mult mai departe, / Mi-a murit fratele de sînge, / Într-o zi a venit o apă și l-a acoperit cu dor — / De-atunci mi-au crescut frunze pe trup și în sînge / Și nu mai sînt om, sînt plop tremurător.

MATEI ALEXANDRESCU Donna Sixtina

Ca formație, Matei Alexandrescu aparține școlii poetice interbelice (a debutat, pare-se, în 1931 — cu volumul de poeme În insula unde-nfloreau corali), mai exact, acelor poezii de climat care, fără a avea strălucirea virfurilor, au contribuit la nuanțarea peisajului literar. Astfel Călinescu, deși l-a reproșat „arghezianismul”, nu l-a omis, totuși, din istoria... sa, menționîndu-i numele la capitolul Alte orientări.

În Donna Sixtina nu mai găsim altf ecouri dintr-un poet sau altul, cit ecoul poeziei interbelice în general: un anume aer, anume gesturi, anume ticușuri, chiar. Și poate că nici forma fixă a versurilor (sonete) nu a fost preferată întâmplător. Din păcate, nu întregul material poetic al acestui volum se pretează la comunicarea în formă fixă, după cum — nici poetul nu reușește întotdeauna să abordeze inspirat genul. Cîteva sonete se disting, totuși, printr-o linie grațioasă și fragilă, ca un desen pe porțelan: Pe mîsa mea de lucru trei bujori / S-au scuturat: petala cu petală — / Și-mi par versate, dintr-o sacnotală, / Traduse în purtături și culori. De-acastă moarte poți să te-nfiori / Doar tu, Poesis, visul tău vestală. Poezia eretică e ceremonioasă dar minată de o ironică abia reținută: Nu-i zi, iubita mea să nu mă certe, / Mînia ei o simt, ca orice sclav / Și-astpet, cîșpice, umilit și brav / Stăpîna mea să uite și să ierte. Poetul afectează umilința, sunșenia, condiția de sclav, ca în această frumoasă declarație de capitulare: O, doamna mea, sînt soimul tău, supusul, / Pe care din mînușa împletită / Însăși mă-nalți la cer cu tot nepusul / Tău fermec de tristețe și lipsită. // Și cînd mă-nțore pe za cu-nșingerate / Și muribunde trluri prîns-n gheare, / Mă bat cu înălfimile furate / Și-ți prind pe umăr pradă, ca pe-o floare. // Cînd corul cheamă lung la vîntoare, / Mă-necera vechiul dor de libertate, / Dar lanțul de argint, lipsind, mă doare / Și săgetat revin cu vîntu-n spate. // Sînt soimul care izbuti — să placă / Cîntîșie Doamne, dar mai mult în joacă. În aceeași manieră, sonetul către o „Doamnă Ferice” / Privesc în ochii Doamnei Ferice / Ca un bolnav care se ogîndește / Într-o reflecție scrisă-n lălmășe / Și-i caută în zadar o tîlmăcîre. Nu lipsesc nici cochetarile cu un destin vilnoșe, de „spînzurați” întru dragoste: Sonetu-acesta epitaș il scriu, / Sonet de spînzurați la drumul mare, / De creanga unei dragoste amare, / Înmurgurîți toată-n argintiu. // Un blestemat am fost și, ca urmare, / N-avui la moarte parte de sicriu, / M-au îngropat în dragoste de viu / Cu ritual și rugăciuni sumare. De unde, și această senectute înflorată: Pe unde-ți sint frumoșele iubite, / Nîși tulgi de nea în juru-ți, piruete? / Cine le prîns-n rame, în perete, / Cu-acei „atunci”, pe buze împietrite? // Unde-ți sint ochii ageri, de herete, / Ce săgetau din zbur, pe nesîndite? / Și unde stol de vrăbii, răspîndite / Feișele cu șorțuri și herete?

LECTOR

Vignete: TIBERIU NICORESCU

avantpremieră editorială

GRETE TARTLER: Apa vie

Cu acest volum, autoarea — o debutantă, dacă nu ne îngelăm, poate risca, și nu fără motiv, indiferența criticii. Și nu pentru că volumul ar fi dintr-o cele mai slabe ci, dimpotrivă, pentru că nu e. Să citim: Culcatul drum unde șezum / în fîldeșul acului fum / pe care miha străvezie / l-a confundat în Apa Vie / și-n care bel din ritmic tei / aleși timp epurei, / și-n prefirăză altul drum / de lene presărat cu fum / din încrustata mea sprincenă / peste uitarea telegeană. Dar dacă nu o slăbă, cartea nici nu depășește un anumit nivel dincolo de care începem să căutăm poezii. O selecție mai riguroasă sau, mai bine, amînarea apariției editoriale s-ar fi soldat, credem, cu alte rezultate. Fiindcă nu se pot trece cu vederea versuri confuze de genul: Să vedeți cum noaptea / mușuroale de sunete / cu tolege solzoase de pești / o pornese pe propria ramură / spre cercul unde strălucesc Apa cea Vie, / Îmbătăli de mișcări sărate / se clatină-n pelcinele algelor / cu ochi fascinați de lumină: / să vedeți cum inoată, / cum bea spuma dezvălăuită / și se împing unele pe altele, / iar apa — le strînge-n nisipul cerului ei / ca pe un flux curvenit. Nu înțelegem. Cine „pornese”? „Mușuroalele de sunete”? Atunci de ce sînt

ADY ENDRE

Spre miunc

Versuri editura „Dacia”.

NICOLAE BALOTĂ

Urmoz

Studii, editura „Dacia”.

MORIA ZILIERU

Umbră paradisiului

Versuri, editura „Junimea”.

AL. ȘERBAN

Rînilor armonice

Versuri, editura „Litera”.

— Se confundă atunci poezia cu știința? — Nicidecum. Mai exact: nu se confundă cu nici o știință anumă, dar poate fi socotită suprema știință. Și botanistul și poetul caută esența. Dar în vreme ce pentru botanist esența e abstractă, rezultat al generalizării, pentru poet esența e, paradoxal, tot concretă. Floarea la care se referă poetul e Planta Mumă, fenomenul originar al lui Goethe (ia aminte la cuvîntul fenomen aplicat unei esențe). Blaga spune că fenomenul originar e o viziune, nu o idee. Ceea ce înseamnă că poetul ce pare a se concentra asupra unei galbene pălării de floarea soarelui vede, în fond, altceva, o himeră esențială aflată în comunicare cosmică cu soarele, după care își întoarce pururi ochii extatici. Dacă botanistul ar vorbi de „singele florii” sau de „blana vegetală a animalului”, el ar deveni poet: de unde poți deduce că sfera în care poetul își împinge analogiile e mai mare decît a botanistului. Poezia e o știință și obiectul ei e Totul. — Înțeleg că nu opul poezia științei, că vezi în ea o reflecție asupra generalului... Dar ce vei face cu limbajul poeziei? Cum se compară el cu limbajul riguros al științei? — Limbajul poeziei se cade să fie chiar mai riguros decît al științei. Într-o metaforă nu putem interveni fără s-o distrugem. Noțiunile savantului au tot atîta poezie cită rigoare au metaforele poetului. Nu e nici o contradicție. Într-un plan înalt, poezia, știință sau critică — sfîrși Kim — sînt unul și același lucru. Interogație tulburată a spiritului la porțile lui N. M.

Nu mă cred
un ales...

Trecind prin fața librărilor și contemplând volumele expuse, mă întrebam :

— O să am și eu, vreodată, o carte în vitrină ?

Din galeria venerabilului nostru Teatru Național priveam publicul de jos și-mi spuneam :

— O să ajung vreodată în stal ?
Acestea erau supremale revendicări ale pre-adolescenței mele.

Deși, de atunci, am tipărit atâtea cărți, am rămas cu impresia, dacă nu cu convingerea, că n-am avut o deosebită vocație literară.

Prea am scris multe și de toate, cu sau fără plăcere, ca să mă cred un ales !

Poezii, nuvele, romane, povestiri pentru copii, cugetări, memorialistică, cronici rimate, eseurile literare, tragedii antice, drame romantice, comedii burgheze, piese exotice, cronici de teatru și plastică, bilete de plăcintă, reportajii senzaționale, și evocări istorice, — am abordat toate genurile. Omul cu mesaj se rezumă la un singur gen și-l duce până la capăt, până la fund, până la zenit. Eu am făcut excepție de la regulă. Îmi lipsea, probabil, mesajul.

În schimb, am avut de mic, pasiunea teatrului. De unde mi-a venit această pasiune, de la cine am moștenit-o, nu știu.

În familia mea, venită din Epirul albanez, n-am avut pe nimeni care să fi cunoscut spectacolul, necum să-l practice. Bunicul meu Eftimie, (Timco Ceavo) tăia păduri în comuna mele natală, Boboșlița, tatăl său Vanca se ducea des la Viena, cu harabau (era, probabil, negustor și aducea soabiile sale Vancoviciu conduri de atlas). Atât se știe la mine-n sat despre străbunii mei.

Cine era acel misterios Ceavo, primul dintre ai noștri, despre care se vorbește, nu-și mai aducea nimeni aminte.

Poate să fi fost el alesul, omul rampei, precursorul, deși în împărăția turcească nu se pomenea de rampă și de comediant !

Visuri cu mătase vișinie și flori de argint

Nu fusesem la teatru niciodată, dar jucam prin grădini mahalalei Silvestru, piese cu hăiducii. În „Iancu Jianu” înfășisam pe Cărlăcelușul Stoica și aveam o moarte atât de impresionantă, încât eram obligat să o bissez. În clasa patra primară, la școala Silvestru, la examenul de fine de an, am avut un mare succes, recitând poezia „Noaptea Sfântului Andrei” a lui Vasile Alecsandri, mi se pare. Acest triumf care ridica prestigiul întregii clase, a făcut să mi se atenueze noile lamentabile, pe care le aveam în alte materii.

Nu fusesem la teatru. Dar văzusem ciroul. Ciroul Sidoli, pe cheil Dimbovitiei. De acolo am rămas cu patina scenei. Călăreț, trapezist și August-Prostul, în același timp, visam pantaloni scurți de mătase vișinie, cu flori de argint, în relief, un bici cu care să pleznesc văzduhul, în lipsa unei herghelii. Mă dădeam peste cap, asemenea clownilor, mă cățăram în copaci, ca trapezistul.

Am și astăzi, în fundul nărilor, mirosul gazului aerian, amestecat cu mirosul de portocale și de bălegar al ciroului Sidoli, unde am cunoscut primele feerii, mirajul vizuini-

lor multicolore, lanterna magică, proiecțiunile orizonturilor imense ale universului artei, oameni și fantome, peisajii miraculoși, salturi în infinit, suprema fantasmagorie.

De la circ nu mai e mult până la teatru. Cred că dragostea, beția teatrului, mi le-a crezut un fel de prieten al tatălui meu, un omuleț cu cioc și cu sfiruc urechei roșu, Romulus Gavrilescu. Sub stejarul din fața casei, în strada Silvestru, el ne vorbea, fraților mei și mie, despre Teatru Național, unde juca unul Nottara, actor mare, dar care persecuta pe alți doi actori, poate mai mari ca el, Iancu Petrescu și Vasile Leonescu.

Tot frecându-și cu două degete lobul urechei, Romulus Gavrilescu ne evoca spectrul din „Hamlet”, și numărul biletelui de loterie, care apărea, scris cu becuri roșii, în visul haimanalilor din „Lumpatius Vagabondus”.

Pentru mine, teatrul începea și sfârșea cu Nottara, cu umbra bătrînului Hamlet și cu numărul incandescent din opera „Lumpatius Vagabondus”. Nu mi-au trebuit decât câteva săptămâni, ca să deviu teatralist.

Am debutat ca director, autor, regizor și actor, improvizând o scenă în pivnița caselor părințești. Intrarea — un nasture sau o peniță. Micii spectatori erau așezați pe treptele pivniței... Cîteva scaune (lemn negru răsușit, plus roșu), luate în lipsa părinților, din salonul de deasupra, și acoperite cu o broboadă a mamei, reînnoțeau castelul în care Costică omora pe Polux sau Polux pe Costică, în plesă mea „Polux și Costică”, palidă imitație a lui Hamlet, povestit de Romulus Gavrilescu.

Cred că bietul meu inițiator în misterele rampei, ar fi căzut din cer dacă i-ar fi spus cineva că băiețelul care-l asculta extaziat, când îi vorbea de Nottara, Iancu Petrescu și Vasile Leonescu, va fi interpretat, peste zece ani, la Teatru Național, de acești mari actori, și că peste alți zece ani, le va fi director.

Cariera mea teatrală s-a dezvoltat vertiginos... De la galerie, fără să-mi mai realizez visul de a trece prin stal, am ajuns direct în loja directoriei, ca autor al lui „Înșir-te Mărgărite” și, mai târziu, ca director general. Am fost cel mai tânăr autor jucat și cel mai tânăr ocupant al scaunului lui Ion Ghica.

Am început să scriu, foarte tânăr, sub diferite pseudonime, la diferite publicații periodice. Prima revistă în care am tipărit a fost „Speranța”, care a apărut numai de patru ori și al cărei director, administrator și principal redactor, corector și împărțitor la chioșcuri eram eu însumi. Aveam vreo șaisprezece ani. Apoi, sub pseudonimele Athanes (poezii) și V. E. Grecu (proză) am colaborat la „Duminea”, editată la „Adevărul” și al cărei director era regretatul poet dramatic și cronicar teatral de mai târziu, dr. Adrian Vereș. După un an-doi, am semnat întâia oară cu numele meu în „Viața literară și artistică”, a lui Coșbuc, Ion Gorun și Ilarie Chendi.

Lui Ilarie Chendi îi datorez înlesnirea debuturilor mele literare și-i evoc numele totdeauna cu emoția grațitudinii și a unei mari afecțiuni.

Viață de boem... Iată cafeneaua „Macedonia” din pasajul Doamnei, iată ceainăria de pe Calea Văcărești, unde mă întâlneau de V. Demetrius, Radu Baltag, cu tânărul luptător socialist Eftimie Barbu, cunoscut sub numele Barbu Eftimiu, cu Dem. Ofănescu și alți poeți famelici... Iată lăptăria din strada Academiei, unde mîncam pentru 25 bani cu Barbu Lăzăreanu, viitorul academician și cu Al. Coler, viitorul secretar de redacție al „Adevărului”.

Colaborarea la „Viața literară și artistică” mi-a deschis apoi ușile „Imperialului”, cafe-

neaua bunului Kübler, aflată cam pe locul unde se ridică azi aripa dreaptă a Palatului Republicii.

Ce mîndru mă simțeam să pășesc în acel sanctuar de poezii, de artiști, pe care îi contemplam cu câteva luni în urmă, prin geamurile vaste ale cafenelei lui Kübler ! Primul pe care l-am zărit era Alexandru Cazan.

Vinător pasionat, Cazan mi-a făgăduit un leure pe care l-am așteptat cîinci și cîinci de ani. Intr-o zi mi-a spus că mi-l va aduce cu siguranță cînd va împlini o sută de ani.

Clientii „Imperialului”... S-au dus, cei mai mulți prea tineri ! Ilarie Chendi, D. Anghel, St. O. Iosif, Ion Minulescu, Ion Adam, Cîncinat Pavelescu, I. Birseanu, Andrei Naum, Artur Stavri, D. Nanu, V. Demetrius, Corneliu Moldovanu, N. Davidescu, Al. Stamatiad, N. Pora și alții alții, pictorii Baltazar, Vermont, Verona, Steiade, Iser, Satmary, Ressu, compozitorul Alfons Castaldi, sculptorii Pauciera, Stork și Späthe, — floarea artelor și scrierului românesc de la începutul acestui veac.

Să nu uităm nici pe Mihail Sadoveanu și Mihail Codreanu, care soseau cîteodată de la Iași, pe Octavian Goga și Octavian Tăslăușanu, veniți de la Sibiu.

Mi-aduc aminte că, odată, ieșind de la „Imperial” împreună cu G. Ibrăileanu, criticul ieșean mi-a împărțit emoția pe care i-o dau clădirile bucureștene, cu două și trei etaje și care îi făceau impresia că urcă prin-lă cer.

— Tot mi se pare că se vor prăbuși peste mine !

Cum s-a perimat boema...

Alexandru Macedonski nu venea la „Imperial”. Împreună cu discipolii săi, în frunte cu Mircea Demetriad, frecventa vara, grădina hotelului Boulevard, iar toamna și iarna, cînd nu era la Paris — se ducea la cafeneaua High-life, peste drum de „Imperial”.

Pe urmă, poezii, pictorii și actorii s-au sălășluit la Terasa Oteteleșanu, aflată pe locul unde e acum palatul telefoanelor.

Clientii cei mai slatoneții ai terasei Oteteleșanu erau delicatul povestitor Em. Girleanu și mucaliul Ion Dragostav.

Veneau cîteodată la terasă George Coșbuc, Barbu Delavrancea (după premierele pieselor sale), Al. Davila, C. I. Nottara, Ion Brezeanu, soții Bulandra și scriitorii din generația mai tinăra.

După primul război mondial, cafenelele literare și-au pierdut gloria. Se mai duceau cîte unii publiciști la Capșa, local rezervat prin atunci oamenilor politici, cocanelor și filizionilor din propriedatea bucureșteană.

Restaurantele-cafenele Elyzeu și Corso au mai rămas deopotrivă și ele o vreme, pe boemi capitalici.

Astăzi, genul acesta de „boemi”, copii ai nimănui, s-a perimat. Nu mai are nimeni vreme de pierdut.

Scriitorii și artiștii își au atelierul lor, unde muncesc și-și primesc răsplată : actorii joacă în fiecare zi, matineu și seara, se duc la repetiții. Toată lumea își vede de treabă.

ÎNCEPUTURI

Rigorile și neplăcerile gazetăriei. Cinci parale catrenul

Am deschis ochii în lumea gazetărească pe la vreo șaisprezece ani, debutînd ca ajutor de corector de noapte la „Adevărul”.

Aveam șef pe bunul A. Nora și eram plătit cu dreptul de a dormi pe masa din biroul de corectură, în zorii zilei, de la orele patru, cînd se începea „Dimineața” și pînă la orele șapte, cînd începeau lucrările „Adevărului”, care apărea pe inserat.

Prezenta mea nu fusese încă semnalată directorului Const. Mille, acest mare luptător pentru triumful ideilor sociale înaintate și căld sprijinitor al tinerilor săi colaboratori. Const. Mille a auzit de mine și m-a luat sub părințească lui ocrotire, după ce am publicat în „Dimineața” un articol despre „Crima de la gropile lui Ouatu”.

Anchetasem la fața locului și am scris cu juvenilă pasiune și pitoresc, primul meu reportaj. L-am semnat și am cunoscut cîteva ore de glorie. Eftimie, desigur, ca orice glorie, dar glorie a fost, incontestabil !

Paralel cu activitatea mea de versificator, novelist, romancier și dramaturg, am făcut în permanență gazetărie.

Am trăit în realitatea imediată, în contact cu viața mîndră, cu suferințele, aspirațiile, revolta, triumfurile și decepțiile semenilor mei. Am cunoscut mizeriile satului și ale periferiilor bucureștene, scrierile din dinții ale celor năpăstuiți, orgoliul, obrăznicia celor bozași și puternici, turpitudinile politice-niste, trădările, parveniriile, prăbușirile oligarhice de odinioară, întregul cortegiu de suferințe ale poporului, lăcomia și cruzimea celor îmbuibăți.

Îndelungate decenii de ziaristică m-au făcut să fiu în permanență treaz, prezent la toate luptele, izbinzile și infiringerile contemporanilor mei, mi-au dat o experiență a vieții, o filozofie și o elasticitate pe care omul izolat la biroul său de lucru, în propria lui fantezie, nu le poate cunoaște, nu le poate cuceri.

Gazetăria te face să prețuiești valoarea fiecărei secunde, să fii prompt, exact, să ai inițiative, să nu ai nimic, să nu lași pe mîine ce poți face azi.

Reporter de fapte diverse pe la 16—17 ani, nu mă mulțumeam, ca alți colegi de breaslă, să tranșez dintr-o conică pusă la dispoziția presei de către prefectura poliției : furturile, incendiile, crimele, sinuciderile petrecute în ajun. Alegeam : „întimplarea din capitală” mi se părea mai interesantă și mă transportam „la fața locului”, să văd cu proprii mei ochi ruinele pricinuite de un foc, cadavrul de la gropile Tonola, spinzuratul din strada Pacienței.

Veneam în contact direct cu populația mizeră de la marginile Bucureștiului, cu bieții copii goi cu pîntecile umflute și picioarele subțiri ca niște bețe, acoperiți cu mîzza verde a linei boastei, culeasă din băltoacele putrede unde se scăldau în amiezile toride.

Bordele scunde pe locurile unde astăzi se ridică falnice blocuri, circumițele sordide unde se mîștau spărgătorii și saltimbancii, terorizați de cîte un sub-comisar venal, terorizat și exploatat el însuși de superiorii mai venali.

Mai târziu, cînd am început să fac cronici teatrale, mă duceam după spectacol, la tipografie, unde îmi scriam recenzia Culeasă pagină cu pagină, pe măsură ce le scriam și

corectam, spălul pînă la ultimele retușuri, acea cronică dramatică era gata la trei dimineața, iar după cîteva ore, era citită în foaia, care mirosea încă a cerneală.

Am încă în fundul nărilor, mirosul de plumb și de cerneală al tipografiei, port încă în fundul sufletului imaginea prietenilor „cuculogatori”, din care nu știu dacă mai trăiește vreunul.

„Acolo unde miroase a cerneală de tipografie și a clei de lipit decorațiile, acolo e patria mea”, am scris odată.

Nimic nu mi-a dat mai multe satisfacții decît munca. Munca de reporter și de folionist m-a învățat să scriu simplu, limpede și concis, să evit tot ce e inutil, tot ce e repetiție, să fiu cu piciorarele pe pămînt, atîncea cînd capul o la razna în nori.

Color ce privesc cu o superioară disprețuitoare îndeletnicirea de gazetă, le aduc aminte că paginile cele mai frumoase ale lui Victor Hugo sînt cele cuprinse în volumul său de reportajii „Choses vues” (Lucruri văzute).

Primul angajament l-am avut, prin 1909, la ziarul „Cronica”, al lui Toma Buzilescu. Redacția era în fundul unei curți, pe strada Bateților. Aveam simbrile șaierei de lei pe lună. Cînd am încasat indemnizația primei săptămîni — 15 lei — nu mi-a venit să cred.

Schimbam mereu monedele, de la pataca de cinci lei pînă la bănuț, prefăcîndu-le cînd într-un leu, cînd în doi lei ; vînturam arginții, îi mingăiam, nu îndrăzneam să mă ating de ei, să-i cheltuiască. Parcă mă văd săltîndu-i în palmă, în piața Sfîntu-Gheorghe, legănat de-o euforie pe care, de-atunci, rareori am cunoscut-o. Ce puțin îți trebuie, cînd ești tânăr, să-ți pară viața frumoasă ! Plecînd de la „Cronica” (nu știu de ce-am plecat, după cum nu știu cum am ajuns acolo), am intrat corector de noapte la „Epoca”. Cîinci lei pe zi. Sumă colosală care, din nefericire, nu s-a repetat de prea multe ori. Revizuim, noaptea întreagă, spălurile lungi și umede, cari miroseau pușcă și cerneală, iar dimineața, la patru, pe vîscule și ger, mă duceam la poștă să ridic telegramele Agenției Havas. Muncă urea grea, pentru nu biet adeseori. M-am îmbolnăvit de gălbănare și, bineînțeles, am fost condat.

Am intrat, apoi, la ziarul „Prezentul” al lui H. Streitman. Am lucrat acolo trei luni, scriind cu entuziasm și mîzgăla, de la articolul de fond pînă la foliole, și pînă la diversele reportajii politice și criminale. Aveam salariu doi lei pe zi, plătiți în trei rate. Dar nu primeam decît maximum două rate din trei. Bietul Streitman ziarist cult și foarte talentat, o ducea greu și el. În trei luni, mi-a rămas dator optzeci de lei.

Încetînd „Prezentul” să mai apară, am intrat redactor la o revistă umoristică, apoi la alta. Furnizam bucureștenilor, pentru Anul Nou, coli mari tipărite cu bilete de plăcîntă. Multă vreme mi-a fost rusine să amintesc acest lucru. Dar cînd am citit că doi tineri funcționari ai bibliotecii Senatului francez au scos, în colaborare, o carte de bucate, nu mi-a mai fost rusine de biletele mele de plăcîntă, cei doi mesteri culinari numindu-se Leonote de Lisie și Anatole France. M-am mai îndeletnicit și cu reclame în versuri, pentru mărgărele.

Cinci parale catrenul. Odată am lunt cinci lei pentru o sută și am avut satisfacția primei apariții în vitrină : strofele mele, prinse cu acul de miniatura unui elefant, a unui coșar, a turnului Eiffel de la Paris, un mîrgăritărel, o potcoavă, o inimă, un măgăruș un cărbăbuș, un as, o cruciulită, un negru, o cheie, o floare de myosotis, un lacăt, o turturică, un August-Prostul, un peștișor, un elefant, un semn de întrebare, o broască țestoasă, un iepuras, și atîtea altele motive de inspirație, — strofele mele erau citite cu glas tare, de trecătorii de pe Calea Victoriei, în cele dinții adieri primăvărice.

Nici cînd maestrul maestrilor, C. I. Nottara îmi recita, peste șapte ani, balada arului din „Cocoșul negru”, n-am simțit o emoție, o incitare mai puternice decît în acel început de primăvară al lui 1906, cînd îmi auzeam versurile descifrate și silabiste de fetițe-școlărițe sau moșnegi-pensionari, infirziți în fata vitrinei luminoase de pe podul Mogoșoaiei.

Mă întreb dacă astăzi m-aș mai putea injuga la asemenea plug. Cred că mai curînd aș scrie o tragedie în cinci acte în versuri, decît o altă sută de catrene, în slava mărgărețului !

Compromisul cu ideile

(Urmare din pag. 1)

rea de excludere), că s-a crezut el că e Alfa și Omega. E neîmpăcat. A citit enorm și cu anii a căpătat, datorită acestor lecturi, un vocabular criptic și sumbru, în timp ce înțelesul lui îl vezi parca zbătîndu-se să iașă la lumină prin această platoasă de fier a ideilor. Abia deschide buzele, se uită drept înainte necruțător, iar imaginea lui e obsedantă, descuț cum stă pe prîșpa casei, pămîntiu la față și pătat de o bătrînețe care începe să-i ia din violența gândirii, dar fără să-i aducă împăcarea. Are o față care e chiar el, dar cuminte, cu greu spune un cuvînt. A terminat cu bine liceul. Secretul vieții acestui om nu-i mai aparține lui, tot satul îl cunoaște. Muncă ce ca un cal una sau două săptămîni, apoi cu jumătate din câștig se duce și bea, cînd proferă teribile amenințări și smulge în același timp și admirabilă celorlalți prin conștințele sale haotice. Îl căinează, asta ar fi trebuit să ajungă mare. Dau vina pe băutură.

Odată mi-a făcut la București o vizită și mi-a cerut să-l împrumut cu niște bani. L-am împrumutat. Abia peste ani am aflat ce se întîmplase. Fusese trimis de conducerea cooperativei lor-agricole cu niște oi la expoziție în capitală. Ce-a făcut ? Înainte de a le expune, sau după ce le-a expus, nu se știe precis cînd, el le-a vîndut aceste oi și a băut banii.

Așa povestesc oamenii din sat, n-aș vrea să-l jignesc afirmînd că cu cred acest lucru. Și că de-aia umbra pe la unul și pe la altul să se împrumute, ca să pună banii la loc. Bineînțeles, chipul lui nu e tot timpul întînecat, are și umor, care e însă, totdeauna strîmb, fără să fie sucit, născut mai ales din situații în care e pus. Au vrut odată să-l bată, au spart becul din încăperea MAT-ului și au tăbărit pe el. L-au umplut de sînge, l-au tăiat pe obraji. Așa credeau ei. Cînd au aprins însă lumina, furia lor n-a mai cunoscut margini. Îl bătuseră și-l schilodiseră pe altul, pe unul dintre ei în timp ce el, prietenul meu, se smulșese de sub grămadă și reușise să fugă. Cel care fusese luat drept el l-a dat în judecată fiindcă n-a vrut să stea să fie bătut, învinuit adică alit pentru că a fugit, cit și mai ales pentru faptul că a fost cioprit alit în locul lui. Ar fi trebuit, pesemne, să dea un chiot ca să-și anunțe astfel dușmanii : „Bă, nu mai dați, că eu am fugit !” Mare nărod și ăla !

Altădată, cîc, tot la MAT, s-a repezit în trei pe care i-a trîntit pe sub mese, pesemne erau beți toți trei. Și după ce i-a văzut pe jos pe sub scaune cîc s-or fi întors spre un prieten care era cu el și i-ar fi strigat indignat „Ce faci bă, Ilie ? Mă lași singur cu trei ?” Adică, erau ăia pe jos, dar cine putea să-i garanteze că n-aveau să se ridice în cele din urmă și să-l învețe mînte ? Și era

alarmat cu o clipă mai devreme că prietenul său Ilie îl lăsa singur contra trei.

Mi-a citit tot ce-am scris. Despre prima carte a zis că eu știu și tu ce s-a petrecut în sat pe ulița noastră și am scris ce-am știut. Adică nu mai mult. Nu e, adică, mare lucru, să scrii ce știi. Și că mai mult de atîta n-o să mai pot. La a doua care nu mai avea drept subiect lumea satului, a zis : „asta e ceva științifico-fantastic !” În sfîrșit, la a doua carte de mari proporții, despre țărani a refuzat să spună ce crede dar și-a exprimat în schimb părerea despre autorul ei, că „e cel mai mare speculant al scrierului românesc”.

Stau cu el de vorbă pe prîșpa casei lui și parcă nici nu mă vede. E zi de duminică, dar el a lucrat de dimineață la pădure, la niște puțici. Mă uit la el și-mi dau seama că ideea care a pus stăpînire pe el acum douăzeci de ani nu s-a domolit și că n-o va părăsi pînă n-o să-l devorzeze în întregime.

— „Asta e, îl aud mestecînd parca printre năsele, ar trebui aici în sat un Felix Edmundovici Dzerjinsky, să bage groaza-n ticăloși și-n contra-revoluționari...”

„Și îmi dau seama că acest Felix Edmundovici visat ar fi vrut să fie el, dar nu l-au lăsat. Mă grăbesc să-mi scurtez vizita. Nu-mi place să-mi pierd prietenii din copilărie. Dar nici să le suport tirania conștiinței lor de sine. Un compromis : nu e mai ușor să-i păstrez prin legenda care se creează despre ei ?

Despre obișnuință

Dacă ne privim cu atenție observăm la un moment dat că reacțiile noastre nu sînt chiar atât de spontane, că adeseori noi ne răspundem înainte de a ne întreba. Avem răspunsurile gata făcute, întrebările, neliniștile n-au decît să vină. De cum ne trezim dimineața noi încercăm, să verificăm sau să punem în aplicare experiența acumulată pînă atunci. Sînt și eu, ca mulți alți oameni uimit de uniformitatea zilelor și mă întreb de ce Dumnezeu țare toate zilele sînt la fel ? Să fie de vină viața care nu ne oferă întimplări neobișnuite sau să fim noi de vină fiindcă nu le putem observa ? Viața își vede de mersul ei implacabil, așa că trebuie scoasă din culpă. Vinovați putem fi doar noi. Dar de unde să vină această senzație de monotonie atîtă care i-a împins pe unii pînă la sinucidere iar pe alții pînă la versuri zăduitorre ?

Cred, sau mai exact, simt că această impresie de monotonie vine din faptul că noi încercăm în adîncul nostru să trăim fiecare zi după un program de dorințe și aspirații dinainte stabilite. Trăim de fapt după un program interior bine pus la punct, viața sufletească nu exclude deloc pedanteria. Nu zilele sînt monotone, ci dorințele și aspirațiile noastre...

Atenți la îndeplinirea întocmai și în bune condiții a programului nostru interior nu mai sîntem atenți la viață, noi avem

re impresie de cenușiu și monoton. Mulți oameni disoatăz mereu aceste lucruri în care ei strălucesc și refuză să discute problemele în care strălucesc puțin. Sigur că tot strălucind într-o singură idee pe care o susții de ani de zile ajunge să-ți se facă lehamite...

De cîte ori apare soarele și începe o nouă zi nu mă mai întreb dacă aca zi va fi la fel ca celelalte, mă întreb dacă eu voi fi cel de totdeauna. Obiceșurile, ticurile, dorințele neschimbate toate astea mă apasă și de cîte ori apare soarele sînt hotărît să le lasap, pentru soare. Mi-e rusine să apar în fata soarelui cu aceleși tabieturi. Și cu această hotărîre nestăruita că eu nu mă bătrănesc niciodată îndeplineșc întocmai toate tabieturile, fără o clipă de șovăială. Nobila hotărîre nu mă stăruiește cîtuzi de puțin. Hotărîrea — ea orice hotărîre — este exteriorizată ființei noastre, n-avem nimic comun cu ea. Despre ea implacabil este doar o viclenie, o metodă de a rezolva superficial o problemă...

Dar eu doresc să întrerup brusc monotonia tabieturilor mele, le întrerupem pur și simplu, nu mai luăm și-o hotărîre în această privință. Cum a apărut decizia a apărut și dorința mea secretă de a mai prelunge puțin cenușiu și monotonia zilelor.

Teodor MAZILU

DAN TRIFU

săgeți și albatroși

Mocnind, o nouă zi, sub cerul depărtării își leapădă un strigăt mai alb ca albul...

Dar căruia drum eu urma și umbra să-i sărut cind în nisipul magic cenușa spulberată...

Iar altui timp, eu, bruma-ntomnării de pe fructe cum voi putea s-o năruj pe-a gurii...

..Se arcuiește unda sub dorul lumii noastre, Ni-e vremea vinătoarea cu ochi luminoși...

tragica

puritate

În ochii tăi albatroși rid stele de brumă și luminări de foror ninsivile și ucid...

O, cerul de-i un coap pe creanga infirării In care păsării, noaptea, cresc pui de aurori...

Si-oi cultiva lumini pe sinii tăi fecunzi Din care mari mîmoze vor înflori de har...

ANGHEL MACEDON

Legende frunte

războiul

de lină

Munte de gresie cu coarne de taur și coadă de drac începe și botul ajungea o barbă rară...

regele-stirc

Unul de-ai lor i-a ucis și el devenise graier, devenise paing — un fel de caș — ori, sint sinaur că el era regele...

valea nomadului alb

Deschideți porțile să treacă Alții morți albi va grămădi peste voi. E dansul ciudat...

valea cucului

Nu mai la el se duce și mama lui severă.

Intii ne-a-îmbăfșat pe toți Sus, mai sus în nucul de cur Și în virful lui era soarele...

Pe mine m-a uitat și pe ceilalți Dar s-a dus la el în broboadă Și i-a isbit în cap să-i schimbe mintea...

Și s-a mai dus o dată Și i-a făcut alb dar mut Și i-a asemănat cu stejarul Și i-a dat putere să privească...

D. HONCIUC

ursoaica albă

Toni nu se mai uita la Natalia și în străfulgerarea unei clipe înțeles că tot astfel alunecase viața ei...

Trebuie să fi fost trecut de miezul nopții și ploaia. Spatele mașinii se arunca pe o pîrtie sticloasă...

— Nu. Cunoșteam pe dracu... Ghem! adu-gă Toni și scos din fire, calcă și mai tare pe-dala...

Răspunsul veni pe neașteptate, ca și între-barea, și Natalia se uită lung la Toni. Însă omul văzu că după ce partea de mirare din privirile lor...

Mîhnirea de pe fața lui Verina se spulberă dintr-o dată așa cum îl cuprinsese. Clătină ca-pul aproape cu ochii închiși legănînd o cli-pă...

— Ce e Costele? Ce vrei tu băiatule?, în-trebă Verina cu o voce abia auzită. — Ce e Costele? Ce vrei tu băiatule?

— Nu doamnă, spuse el, descileind cu cea-laltă mîna lujerii înclieții de deasupra mu-răturilor. — Dădu să așeze tava pe scaun dar fața i se strîmbă...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

venea din altă odaie în care-și schimbase rochia. Avea în priviri o lucire blîndă care-i sporea nepăsarea...

— Ce bine-mi pare c-ați venit, aloga Veri-na din mijlocul casei unde adunase trei scăunele, spre masă...

— Nu. Cunoșteam pe dracu... Ghem! adu-gă Toni și scos din fire, calcă și mai tare pe-dala. Motorul urla disperat...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

pantofii făția și mi-aduc aminte c-am trecut printr-un culoar de lume dată-n lături respectuoasă...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

un nor dezlegat se ținea de ea tolnîndu-se pe parte și alta. — E foarte simpatic Costel, îl șopti Toni...

— Uite! uite! uite! se aprinsese Natalia a-rătînd doi nori care se munceau să se des-facă unul de altul și nu izbutiră pînă cînd...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

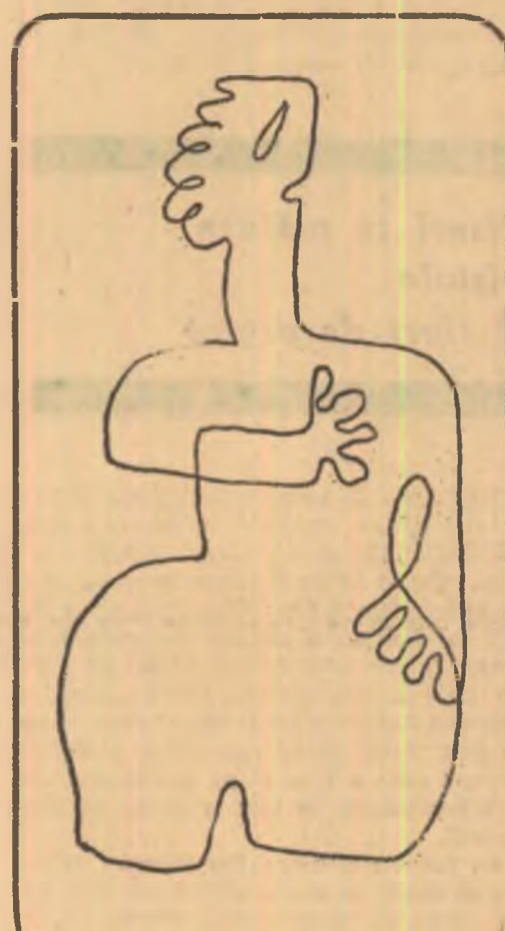
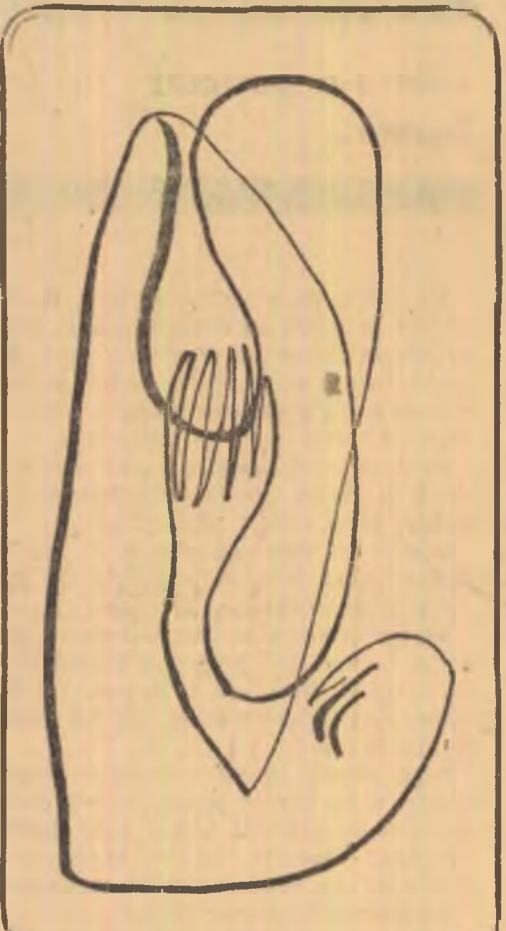
— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

— Uite ce e domule! Ia mine în casă poți să faci ce dorești și ce poțtești, numai cu foc să nu umbli. Că de nimic nu mi-e frică...

TEATRU

Dichotomii teoretice

Un studiu clasic și prin urmare nu prea citit este **Modalitatea estetică a teatrului** al lui Camil Petrescu, apărut în 1937 la Editura Fundațiilor în seria **Biblioteca de filosofie românească** (autorul a avut întotdeauna nobila ambiție de a fi socotit filosof ambițios îndreptățit de altfel de pregătirea solidă, teoretică și spiritul lucid, critic). Studiul amintit își propune descifrarea esenței teatrului. Rar ne mai dă prin minte azi să ne întrebăm cu toată gravitatea ce e teatrul? — sau dacă ne punem o astfel de întrebare ne amintim de verva ucișătoare de avântul filosofice a lui Cămpănalescu: „Arta este, cum am putea spune mai bine? este încercarea spiritului omenesc de a satisface o mare nevoie a spiritului omenesc... care are nevoie, pentru a fi satisfăcut, de o satisfacere tot din partea unui spirit, care și acela, în fine... da, în fine...” Înșă problema în sine a esenței teatrului e serioasă. Există o amănunțire la infinit a cunoștințelor și din cauza capacilor uităm pădurea, specialității se încurcă în subtilități. Metoda lui Camil Petrescu e fenomenologică și, după cum s-a remarcat, prima încercare de acest fel în domeniul. Sint cercetate pe rând, descrise amănunțit, tipurile de spectacol „principalele concepte despre reprezentanța dramatică și critica lor”, cu belșug de erudiție. Într-o notă de subsol autorul își justifică metoda: „S-ar putea împărți bibliografia istorică și teoretică a spectacolului (cea referitoare la natura lui) în două categorii de lucrări: unele elaborate de diletanți și profesioniști ai teatrului, altele reprezentând contribuția unor esteticieni de seamă la delusarea întrebărilor pe care le pune arta reprezentanței. Cele dintîi păcătuiesc în genere prin superficialitatea lor, chiar cînd sint oarecum juste. Constau cele mai adese din memorii ale marilor actori, din interviuuri de ale regiilor, din

eseuri publicate de critici sau de ziaristi ai teatrului. Ziarele de specialitate, sau chiar celelalte conțin numeroase convorbiri cu artiștii și niciodată nu lipsește întrebarea despre concepția lor, despre arta lor dramatică, despre modul în care își realizează rolul, despre jocul confratrilor. Necesitatea în care se află regiilor moderni, mai toți cu intenții de a impune o „artă nouă”, de a se explica i-a constrins și pe ei la o întregă literatură în care se exprimă judecăți severe despre ce a fost și se propune un nou ideal de artă dramatică. Ziaristii și-au făcut o adevărată specialitate din anchete menite să elucideze mult pasionata problemă a teatrului. Pe de altă parte numeroși critici, încurajați de pretuirea arătată cronicilor lor, le-au strins adevorii în volum dîndu-le titluri în parte numai potrivite cuprinsului, ca de pildă „Noul teatru german” sau „Teatru creator” etc. Asta era deci situația la noi pe la sfîrșitul deceniului trei și mai departe: „Se poate spune că această literatură nu reprezintă în genere un aport apreciabil pentru promovarea problemelor care ne preocupă. Mai întotdeauna autorii ei ignorază contribuțiile aduse în trecut, criticele temeinice care s-au adus diverselor poziții estetice, și nu fac decît să reia cu mijloace uneori prea reduse, desbateri deocamdată clasate în istoria esteticii, crezînd că descoperă adevăruri inedite cînd în genere nu fac decît să generalizeze, diletanți și excesivi, fără control teoretic observate empirice, de sigur de cele mai adeseori întemeiate dar fără semnificație ori greșit interpretate”. Se face astfel o critică a diletanțismului și a studiilor „în paralel”. E deficiența culturilor mici. Ferindu-se de a cădea în diletanțism autorul „Patului lui Procust” se adănciește în studiul problemei întocmind însă un plan prea vast, un fel

de **Magnum Etymologicum** al teatrului care ar fi trebuit să însușeze o sumedenie de cărți. Planurile ciclopiice sînt însă greu de dus la îndeplinire. De la lacoma întrebare: e esența teatrului? autorul, devenit mai prudent și mai realist își alege deocamdată o părțică: **esența reprezentăției dramatice**. Care e așa dar esența reprezentăției dramatice? Problema e alacută din unghiul de vedere al **tipologiei conceptelor istorice**. Sub a rîst aspect studiul e temeinic. Luciditatea, capacitatea autorului de scriere minuțioasă își arată roadele. Considerînd că textul trebuie să primeze ori im. analiză liberă, teoretică și creația în teatru, corelația text interpretare — organizată scenic, scrutează diverselor formule: teatrul spontan grecesc, pantomima anticului roman, comedia populară medievală, comedia dell'Arte, teatrul clasic și reacțiunea veristă și naturalistă, teatrul de avangardă etc. Autorul recunoaște, în final, că analiza este foarte mult îngrozită de lipsa de precizie a termenilor, că urmările dichotomiilor teoretice se resimt peste tot și „impresia e că mai curînd am rămas cu sentimentul că asemenea concept (despre esența teatrului — n.n.) nici nu e posibil, cel puțin pentru gîndirea științifică de azi”. După aceste preliminare, rămîne să privim mai de aproape problema evidențînd contribuția reală a lui Camil Petrescu, teoretician. Deocamdată, reținem și definiția pe care o dă după Joseph Gregor: „Teatrul e un spectacol organizat, adică este o exhibiție al cărui obiect este o intimplare reprodusă în fața unei asistențe numeroase în genere convocată”.

Marin SORESCU

FILM

Vedetele de altădată

Exasperat de neșansa vizionării vreunui film mai acătări (ce rost avea s-o mai hulim și noi pe această detestabilă femeie frumoasă — venită, pe role, în stațiune — Sara Montiel?) ne-am reprecizat la bibliotecă și am imprimat cartea lui D. I. Suchianu, „Vedetele filmului de odinioară”. O bibliografie bogată, transcrisă în finalul volumului și o experiență de cronicar cinematografic și mai bogată, sînt izvoarele lucrării (apărută în Editura Meridian).

Autorul stabilește nouă fapte de ordin material și alte trei condiții spirituale, toate contribuind la militizarea vedetelor de cinema și în primul rînd a celor produse de creșterea de staturii hollywoodiană. D. I. Suchianu hotărîcește între anii 1920—1950 perioada de maximă înflorire a divismului „clasic”. Multe din datele oferite de statistica sînt impresionante: în decada anilor treizeci, circa 90 de milioane de spectatori frecventau sălile obscure. Azi numărul lor a scăzut la 45 de milioane”. E aici mutuația hotărîtoare determinată de dezvoltarea televiziunii.

Pentru cititorii noștri dorim să cităm unele, fine și penetrante, rînduri din cartea lui D. I. Suchianu, fată de a cărui îndelungată activitate în domeniu (fără să uităm că el s-a ilustrat și în sociologie literară s.a.) avem deosebită stimă. Autorul scrie, de exemplu, cu pasiune și decizie, despre diferența dintre acțiunile vizionării în sala de spectacol și la televizor. „Între marșele și micul ecran. Sî se insistă asupra atmosferei... de biserică și slubă solemnă pe care o dă numai ecranul mare, cu întinerirea care ne înfășoară și ne ajută să ne concentrăm suflul, cu acea singurătate în care ne așază și ne permite să ne găsim singuri cu eroul numai noi doi, pentru a-l gusta și împărții trăirile. Ba asta ne mișcă încă și mai departe, ne duce la opera însăși pe care autorul o joacă o explozie o distribuie tuturor; la toate acele comoră de probleme al cărui mesager el este. Toate acestea nu au ce căuta, nu sîgă ese locul pe micul ecran, înamic al singurătății și amic al sindrofiiilor cu vecini, rude,

amici, cafele, telefoane, eventual oite o palmă cirpită copilului din dreapta sau o întrebare străină adresată vecinului din stînga”. Continuuînd sîrul argumentelor cu aceeași verve Suchianu ajunge la o concluzie nu prea încurajatoare dar adevărată de înaltă: „Sala întunecoasă e biserică; o daia cu televizorul este cafea. Acolo te poți distra sau instrui; nu poți însă să te lokodesti cu durerile lumii și cu marile adevăruri ale omului” (p. 39).

Involuntar, am citat foarte mult și ne oprim din această activitate doar la gîndul că am stîrnit și așa indeajuns curiozitatea celor ce n-au parcurs încă volumul lui D. I. Suchianu. Cîte pagini remarcabile moriuu încă să fie transcrise! (despre Greta Garbo, John Barrymore, Marlene Dietrich, despre sfîșitul divismului etc.). O mică rezervă avem față de pagina 129, unde Suchianu îl contrazice pe Baudelaire. Acesta, se știe, „vorbea de le mouvement qui deplace les lignes. Se însela Baudelaire (!). Linia evocă mișcare, linia este mișcare: chiar cînd e imobilă, are în sine o dinamică implicită: ba chiar o mulțime de mișcări viitoare sugerate, presimțite. O femeie frumoasă cînd nî se arată astfel (fără haine, n.n.), nici un mușchi al trupului nu ne ascunde mișcările grațioase pe care le-ar putea face” etc. În privința nudului feminin aceste aserțiuni pot rezista, dar Baudelaire, urînd mișcarea ce deplasează linii, vorbește despre altceva.

În editura Meridian apare colecția „Biblioteca cinematografică”, cu micromonografiile pe teme și personalități. Sugerăm redacției respective (în cazul că nu s-a și inițiat așa ceva) să ia în considerare eventuala editare a unor culegeri de cronici cinematografice datorate unor cunoscuți autori (unii scriitorii notorii) din deceniile trecute. Niste „scrieri despre film” ale lui D. I. Suchianu, de pildă ar fi negrosii o apariție prestigioasă. La fel, o antologie de „ecouri” la viarea cinematografului la noi, și cite altele.

Ilie CONSTANTIN

revista străină

● **L'Express** (3-9 aug. a.e.). În dialog cu Pierre Daninos L'Express pune întrebări „discuționale”. Avem o dublă naționalitate, cea a Miorului Thompson și cea a dumneavoastră? „Acum sapsprezece ani Miorul dumneavoastră scria: „Pictorul american care vede un miliardar într-un Cadillac vizează în secret la ziua cînd va putea să urce și el într-ai său. Pictorul francez care vede un miliardar într-un Cadillac vizează în secret la ziua cînd îl va putea face pe miliardar să coboare din mașină pentru a merge cu toată lumea. Întotdeauna va zădări așa?” Daninos răspunde în anecdote și povestiri cu fic. Este, deci, Daninos un marxist? Considerați-mă moralist, dacă vreți... cum zic copiii: „N-am făcut-o expres”.

● În ce privește lectura, săptămîna aceasta L'Express îndină către curțile purificatoare: Opere complete de Dickens (Gallimard, Pleiade) și un **Dictionar de morfologie populară** unde „sînt inventariate animalele, plantele, pietrele, ploile, vînturile și ființele mai mici sau mai puțin mari” care pot preschimbă clima, într-un cuvînt, „o întregă realitate care a devenit străină oamenilor de la oraș”.

● **Le Figaro Littéraire** (3-9 aug. a.e.) Și aici „caldură mare”. Mauriac e în vînatul pînă la 14 septembrie. Robert Kanterer răsfoiește Ionesco. **Ōveres** complete de Laureamont și două biografii ale aceluiași semnat de François Chatelet și, respectiv, Edouard Peyronnet. În timp ce „criticii și currierii noștri” recomandă spre lectură **Ghidul satelor abandonate**, patru volume cu Tarzon și un roman de Andre Pulg delicios rozumat: „Georges a bătut și pe Marcel îl doare capul”. Robert și Lucien suportă consecințele. „Un personaj unic multiplicat prin jocul oglinzilor”.

● Revista continuă publicarea celor mai bune teze de bacalaureat remarcîndu-se cu satisfacție că „un baiat a rostit săptămîna aceasta să se întrezire în mijlocul superiorității fetelor”. Răspunsuri inteligente la întrebări seducătoare: „Se poate accepta fără rezerve afirmația potrivit căreia munca este o sursă de bogăție?” „Este suficient a avea o metodă pentru a conduce o cercetare științifică?” „Trebuie să ne considerăm jucării ale istoriei sau factorii ei?”

● **Le nouveau cinemome** (iul. a.e.) La rubrica de **Opinii libere** Jean-Marie Carzu scrie în contra precustianului timp de proiecție (o oră și jumătate) **Trăiască securi metrajul**, iar Brigitte Bardot declară nu mai puțin „liber”... E foarte amuzant să te căsătorești... „Filmele mele au condonanț înăncărit” etc. etc. Sub titlu **Marea înmormîntare a Katharine**, Henry Rodemorează cîteva din ultimele succese ale K. Hepburn (**Ghie** cine vine la cină?, **Nebuna din Chailiot**, **Coco**) precum și prietenia acesteia cu Spencer Tracy.

● **Les Nouvelles Littéraires** (23 iul. a.e.) „François Nourissier a citit săptămîna aceasta... un roman despre Mafia — Le parain de americanul Mario Puzo. De la 14 iulie pe lista succesorilor de librărie, cartea... a ajuns din urmă pe Hervé Bazin și pe François Mallet-Joris, pe Christine de Ruyver și pe Guy des Cars, pe generalul de Gaulle și pe Mîr London, pe Gary și cîinele său alb, pe Portnov și complexele sale”.

● În aceeași revistă într-un comentariu despre Bișnala de la Veneția, Jean Jacques Leveque observă selecția echilibrată a României, reprezentată de cinci artiști (printre care Apostu, Iacobi și Marcel Chirnoagă).

● Inepuizabilă ca-n-totdeauna revista nu face nici o concesie verii. Sub titlu **Sături** și epote R.M. Alberes analizează cu abuzantism și singe roze trei romane: **Chiche** de Christine Arnotov, **Le monde sans grande-mère** de Gilbert Beau de Lomenie și **Tropicane** de Jean Cau. Roman de „semi-anticipatie”, primul deservite viața unei familii modeste în anul 1980 cînd „regină” va fi mașina Cel-de-al doilea e, după expresia lui Alberes, „o bufonerie rabeliană scrisă de un Rabelais modest al secolului XX după recitarea Banchetului lui Platon”. Iar cel de-al treilea conține o satiră transparentă la adresa satelor de hip hispano-american.

● **La Quinzaine Littéraire** (16-31 iul. 1970). Revista se deschide cu un comentariu pertinent asupra a două lucrări mai vechi ale lui Beckett — **Prima dragoste** (1945) și **Mercier și Camier** (1946) apărute recent la editura Minuit. După un din perioada cînd Beckett scria **Nouvelles et textes pour rien lucrările**, „reprezintă una din primele etape a ceea ce s-ar putea numi tentativă de reducere, de desuierare progresivă pe care B. va continua s-o opereze asupra scrisului său”.

u. v. z.

EXPOZITII

Marginalii la diversitate

„Obişnuinta de a crede că artiștii valorează ceva numai în relație este, așa cum se poate proba, deseori falsă. Nu certitudinea existenței unui sau altuia în raport cu unul sau altuia are vreo importanță deși pentru ușurîta asemenea procedee pot fi favorabile. O istorie a capodoperelor și nu a autorilor s-ar vedea dintr-o dată constrînsă să devină un sir nemăsurat de mari emoții. De zguduiri suflătești în care n-ar mai încăpea frînturile mai mult sau mai puțin coerente de erudiție scolastică. Chiar și mediocritatea, pentru a urmări mai departe această idee este unică, numai că plicitișii sau enervații de teribila invazie a locurilor comune încetăm să mai percepem. Că prostia nu este un lucru comparabil iată ceva arhi-cunoscut. Și astfel toate gradele de interes pentru un artist se adună într-un singur ghioc în care nu e loc pentru comparații sau analogii.

„Desigur că nu analogiile trebuiesc condamnate. Ele nu fac decît să netezească drumul către operă scoțîndu-mi-l în fața mai întîi pe artist. Dar artistul, ființă mișcătoare și sensibilă este de cele mai multe ori (afară de cazul în care este total invers) cu mult mai prejos decît opera. Artistul n-are nici un pic de mister chiar și în cazul biografiei ascunse în care o scrișoare rătăcită, o vorbă întimplătoare, un gest mai mult sau mai puțin exact

scot o scintile dorită dar firava care se stînge prea repede pentru a mai vedea la lumina ei ceva ce merită a fi văzut.

Din păcate, o asemenea conduită frumoasă dar pe atît de iluzorie, rămîne un ideal mărturisit pe ocolite. În fond toate cele scrise pînă acum nu sînt decît justificări, indicații simplificate ale îndepărtării de bucuria crudă a extazului.

„Din obișnuințele acestui colț de pagină sare numele sculptorului Nicăpetre, cu lucrări cioplite, transpuse din seria nesfîrșită a volumelor ocupînd un spațiu, în lumea cu mult mai limitată a formelor cu acces inițiativ. Depășirea obiectului ca și depășirea materiei se face la Nicăpetre printr-o fugă de formulă, prin repunerea la exercițiu în forme fixe: nud, portret. Nevoia de expresie primează, sculptorul, (ăietorul în piatră, cioplitorul), lasă locul, porțe fără vreau, plămuitorului. În tensiunea dintre forma liberă cu aspect de natural, de nemodificat și forma cenzurată voluntar cu muchii perfecte se ascund multe din secretele lui Nicăpetre. Pentru că pietrele au uneori un ciudat destin larvar, cu obșesii ale unui terifiant regn animal cu specimene fantastice, coborîte parcă dintr-un bestiar heraldic cu incrușcări nepotolite de volute și unghiuri. Plăcerea alexandrină de invenție a monstruosului, păstrînd însă ca fundal permanent un ecran de idealitate, de religie și morală a purității îl singularizează pe

Nicăpetre printre sculptorii generației sale.

„În aceeași expoziție Constantin Albani își constată, deși cu o anume întîrziere personală materializarea în „obiect” a unor obsesii picturale constructiviste pe care detasarea de bidimensionalitate înseamnă ieșirea dintr-o evidentă criză formală. Dar integrarea în artă constructivismului este aproximativă ca definire. Organizarea modulată a spațiului în acest caz pare a fi dominată de puternice aspirații estetice, constîndu-se dintr-o deosebit rafinament cromatic fiind încă prea abundentă pentru a nu prelinde artistului o detașare mai pregnantă de suprafața tabloului, de exercițiu superior de gust și măiestrie.

„La Valeriu Boborelu, cu care cel amintit împart sala galeriei Apollo, calitatea progresului ca și superioritatea etapei personale nu pot ascunde însă impasul unui anumit gen de pictură chiar dacă alburile sale sînt dimensivitatea mare a pinzei și tehnica incontestabilă a picturii practice. Decantarea treplată a lucrărilor sale de balastul pastei al amestecului îl duc treplat spre lucruri subtile, poate doar parțial calofile. Renunțarea la o figurare semifolclorică, semi-arheologică înseamnă mult pentru acest tînar și laboros artist dar această victorie este viciată de obsesia permanentă de „a face pictură”.

Iulian MEREUȚĂ

TELEVIZIUNE

Regrete inutile

Cit ne căm. Cîte regrete trăim în aceste momente. Și bucurăteles, ca orice regrete, și regretele noastre sînt lardiv. Ele ne urmăresc orîndu, astfel ca linistea noastră s-a dus precum un vis frumos.

„Si ce e mai grav, începem să avem și remuscări. Ne simțim vinovați. E-adevărât, sușteam vorba aceea vechi și întepăată: cine are urechi de auzi să audă. O stiam dar nu iam dat importanța cuvenită, un singur moment. Fatal, din păcate. Pentru că nici-o clipă nu ne-a trecut prin mînt gîndul (altmîntori, onorabil, măguleto) că televiziunea ne va asculta înocent și ceea ce credem noi că e glumă, va fi considerată o succese bucurăntă. De aceea, trebuie să recunoștem acum, cînd poște-i prea tîrziu: țigărași, am alunit. Am făcut și noi ceea ce face toată lumea, un spirit. Credem că și noi, ca tot românul, avem haz. Ne-am pacălit. N-avem, iar acum regretele sînt inutile. Nu ne rămîne decît confesarea.”

Pe vremea deliciului „Rocambole” ne-am apucat (ceasul raul) să oprim împărtășii, scînd la un moment dat următoarele cuvinte: „Atenție! Să avem grijă, cînd s-o terminăm „Rocambole”, fugă după un altul ideologic. Doar ne-am intrat în mînt. Și dacă se poate, unul mai lung și mai poșt”. S-a putut și s-a făcut în mîntea noastră? Sistem ironic? Avem haz? Degeaba strîgăm acum. Noi nu știmm ironic. Noi n-avem haz. Sinceritatea noastră nu face nici două pară. Degeaba încercăm să clarificăm situația, strîngîndu-ne elevi: Protejii a fost un „mai entendi”. Inedibilității s-a produs. Bieții camentii care decid soarta scriitorilor, au luat drept bună doleanța noastră. Și, ca atare, în cea mai mare grabă au făcut rost, ce-i drept, de un serial mai prost. Ce spun mai prost, spre lauda domniilor lor, au făcut rost de unul f.f. prost, de renunțat „Moara de pe Pad”. De unde și de ce abia excess de zel?

Pe lingă această „Moară”, „Rocambole” era o bijuterie, o comoră. Era el plicitor din cale afară, dar avea cel puțin mișcare, avea cît de cît o oarecare întîgă. Acesta n-are mai nimic. Îl are doar pe Raff Valone, un morar frumos, în „Moara vîștel”, necesităților încă cu stagiul militar satisface, vesel, uneori preocupat (vsg. l. vsg. de ochii lumii), alteori mai eliberat, dar altceva nimic. Își mai face omul un rost în viață, își mai construiește o moară, dar aceasta prea durează. Imaginea se mișcă parcă ar fi în anul morții. Minutul și metul.

În „Rocambole”, cel puțin mai apărea un rîjnet, un ha-ha-ha diabolic. Alții senin e totul.

În „Rocambole” mai apărea un tîbur, un satrap, și, sa na șerte doamnele, din cînd în cînd mai apărea și cite-o fetă frumoasă. În „Moara de pe Pad” seasta o dovășiră. Doar risul lui Raff Valone filmat și din față și din spate și din profil, mai împinge un pic acțiunea. Cînd se schimbă imaginea ne dăm șoc, ne frecăm mîinile și fluierăm a oagăbă.

Iar pe noi toate acestea ne apasă. Căci fără să eorum de la viață preț mult, în inima noastră a incolțit sentimentul culpabilității. Dacă nu încercăm atunci să fim ironici, dacă nu încercăm să alungim din gîndurile noastre, să nu ne dăm direct, fără ecou ambițiați primordiale, probabil că această peliculă execrabilă n-are existat azi pe ecranele noastre ecrane. S-ar putea, într-adevăr, ca cineva, specialist în achiziționarea filmelor proaste, să-si fi făcut și de data aceasta datoria conștiinței. S-ar putea deci să nu fie decît o coincidență!

Dar dacă nu e? Dar, dacă mai provocăm și altădată astfel de situații? Alt, ruz. Alte regrete. Dar dacă?..

Radu DUMITRU

SPORT

Încă de săptămîna trecută imi puneam întrebarea, „de ce sînt tribunele goale la marile meciuri de atletism?”

Imaginea dezolantă a unui stadion pustiu pe care unori se bat recorduri ar trebui să ne dea de gîndit. Trebuie făcut ceva pentru relansarea atletismului. Poate că o primă măsură ar fi dezvoltarea atletismului românesc. Nici spectatorilor nu le putem cere să fie martiri pe gratis. Adică noi să nu ne calificăm mai nicîteri și ei să vină să vadă cum nu ne calificăm noi!?

De mai multă vreme în presa sportivă se afirmă stăruitor un doctor care știe să scrie (știind să înțelegă). Are un stil nervos — deși unori pare neologic —, și îi place să spună adevărul. Talentul lui gazetăresc așteaptă totuși o utilizare mai adecvată.

Poate se va găsi cineva care să-i dea mai mult de lucru, decît i se dă azi.

Se numește Romulus Balaban.

În **Magazin**, Ioan Chirilă atrage atenția unor gazetari străini că pe Dinu nu-l cheamă Tinu. Și bine face. Și și mai bine face punînd punctul pe i, în căutarea motivelor acestei stări de lucruri. Sistem de acord: Rebotizarea lui Dinu se datorește, între altele, împrejurării că, la Guadalajara, noi n-am făcut gaură în cer.

Nu cunoșc vreo greșală în transcrierea numelui lui Albert, Gento, Eusebio, deși ei n-au fost la **Mondiale**.

Se auzise cite ceva despre nocturna stadionului „23 August”. Să se facă lumină!

Mai vorbim noi...

Televiziunea și Federația trebuie să se pună, de pe acum, de acord. Vrem fotbal la televizor! Nu prin măsuri forte se ciștigă spectatori. Ci prin fotbal bun.

Cuplajele interbucureștene trebuie reinviolate. Aici, da, e nevoie de măsuri forte. De altfel, nu ne-am închipuit nici o clipă că, vai, cluburile noastre sînt de capul lor și fac ce vor.

Se profilează un nou „Farul” (adică o echipă de foste vedete pusc la ambție). Aceasta pare să fie F.C. Argeș. Noi preferăm drumul Cîrșului, care a lansat cîțiva jucători; Crisul a căzut în B. Farul joacă în A. Mai vorbim noi peste citva timp.

SUPLINATOR

punct și virgulă

100 de ani de la nașterea lui W. Wordsworth

S-a născut la 7 aprilie 1770, în Cumberland, regiunea lacurilor din nordul Angliei, unde, la 30 de ani, după mai multe călătorii în Europa, avea să se stabilească pentru a scrie cea mai mare parte a operii. Datorită generozității unui unchi de-al său, W. Wordsworth urmează cursurile la Cambridge. În 1790, la terminarea studiilor, face o călătorie în Franța, Elveția și Italia. În 1791, la Paris, este entuziasmat de Revoluția franceză, dar exesele sangerose ale Jacobinilor din timpul Terorii și pînă cînd Bonaparte preia puterea îl intristează profund și-l face să schimbe radical concepțiile: devine conservator și va rămîne astfel pînă la moarte. În 1793 a publicat două culegeri de versuri de factură clasică: *Pliumbare vespérale* și *Șchite descriptive*; compune o tragedie în versuri *The Borderers*. În urma unei moșteniri, se însoară și trăiește la Somerset. De acum încolo își va închina activitatea poeziei. Aici, la Somerset, se împrietenește cu Coleridge. În colaborare cu el, publică în 1798 un volum de *Balade lirice, Manifestul poeziei romantice engleze*. După o călătorie în Germania, însoțit de Coleridge, întors în țară se stabilește în regiunea lacurilor unde duce o viață simplă și bogată în creații poetice: *Preludiu* (1805) este un fragment dintr-un poem filozofic în versuri albe, neterminat. Singurătate (*The Recluse*); *Excursia* (1814) - Cînta albă din Ryelstone (*The white doe of Ryelstone*, 1815); *Peter Bell* (1819), o culegere de sonete. Din ce în ce mai cunoscut și mai apreciat în Anglia. În 1843 este numit Poet Laureat. Se stinge din viață în 1850. În 1850, W. Wordsworth a scris cu multă simplitate și sinceritate, într-o limbă ferită de artificial. Pozia lui, în general, reprezintă fie o analiză psihologică a meditațiilor sale, fie un catehism puțin pedant - discursiv și pe slouici dezlînat - de prosternare în fața divinității.

Picasso la Gobelins

Prima tablă executată după un desen - călă de Picasso se intitulă *Femele a leur toilette* și a fost lucrată în atelierul Gobelins. Conceptul în 1937 pentru *Aubusson*, colajul a fost considerat în epoca aceea prea difil pentru a fi lucrat. Cu ocazia retrospectivii Picasso din 1937, André Malraux a propus să se facă o expoziție în acest sens (după cea cu Chagall, Matisse), iar Pierre Baudouin, de la „Mobilier National” a pus la punct proiectele.

Picasso a semnat „bun de țesut” la 27 iunie 1937, la 7 august, în același an, trei țesători au început lucrul pe care l-au terminat abia la 8 mai anul acesta, după doi ani, opt luni și douăzeci de zile de muncă. Tapiseria măsoară 2,94 m / 4,42 m. Au fost necesare optzeci și patru de cutori de lînă. Genevieve Ruhl semnează lucrarea. Tapiseria, după ce l-a fost prezentată lui Picasso, la Mougins, va fi expusă pentru public în Franța și în străinătate, rămînd proprietatea statului francez.

Ceramica veche - metodă de autentificare

Colecționarii de ceramică chinezească din epoca Tang (618 - 907 e.n.) au dezvoltat un procedeu științific de a stă

descoperi falsurile. Doctorul în fizică, Stuart Fleming, de la Universitatea Oxford a descoperit o nouă metodă numită termoluminescență, prin care acesta a izbutit să autentifice piese de ceramică din China veche, Italia și Persia. Principiul descoperirii falsului se bazează pe faptul că orice obiect de ceramică prezintă urme de izotopi radioactivi, sau varietăți atomice, ale unor elemente ca: uraniu, thoriu și potasiu. După ce obiectele au fost arse în foc, cu timpul, datorită acestei radioactivități, cristalele de cuarț, feldspat și ale altor minerale din lut tind să fie atacate. Dacă vasul de ceramică este reînălțat, după vreme îndelungată, cristalele atacate produc o lumină albăstrui, aparent invizibilă, dar detectabilă cu ajutorul anumitor aparate.

Expo Europa 1925, la Strasbourg

În sălile muzeului Vama Veche (l'Anclenne Douane) din Strasbourg are loc anul o expoziție de sinteză europeană de artă artistică. Tema expoziției de anul trecut a fost *Baletul rus*, iar în 1925, arta europeană din jurul anului 1925, prolixă epocă de interferență a numeroase tendințe artistice apărute înainte sau în timpul primului război mondial - de la arta abstractă, la constructivism, futurism, dadaism, pictura metafizică, supraprealism și pînă la neo-expressionism. Aceste curente sînt aprofundate și puse în valoare, ilustrate de nume celebre precum: Chirico, Ben Nicholson, Miró, Picasso, Van Doesburg, Klee, Kandinsky, Mondrian etc. - un adevărat festival de pictură europeană, reprezentată de mai bine de două sute de tablouri. În cadrul sculpturii figurează opere de Arp, Brâncuși, Moore, Julio Gonzales, Gargallo etc. O sală de machete prezintă integrarea artelor în viață, unul din principiile școlii de la Bauhaus.

Vara și ploile trecutului

Anul 1970 va rămîne în istorie nu numai pentru ploile dezastruoase căzute în unele regiuni ale lumii, ci și pentru vremea extrem de capricioasă din timpul verii. Lată cîteva date consemnate în documentele trecutului privind canicula estivală. În 1214, la Londra, apele Tamisei au scăzut în așa măsură încît fluxul putea fi traversat cu piciorul. Căldurile au durat, fără întrerupere, timp de aproape patru luni. În verile anilor 1528, 1529, 1530, 1532 și 1533 au fost călduri mari în Franța. Majoritatea rîurilor seacăseră; la Paris, Marsilia, Lyon și Lille bintuiau tot felul de molime. În 1562, seceta și căldura au distrus recoltele în Franța. În Dauphiné și la Saintonge localnici erau nevoiți să umble cale de trei-patru zile în căutare de apă potabilă. În 1681, 1705, 1716 și 1719 asupra Franței s-au abătut noi valuri de căldură de o intensitate dăunătoare. În Provence, în Languedoc, în Guyenne, aproape toate rîurile au secat, iar recolta de grîne a fost compromisă.

Au pierit multe vite din lipsă de apă. În 1783, seceta s-a făcut simțită mai în toată Europa. Călduri excesive au fost și în 1803; în Normandie unde de obicei ploaș foarte des, s-au scurs 94 de zile fără ploate. În același an, la Paris, Sena a scăzut mai mult decît în 1719.

noi isme în artă

Vocabularul modern se îmbogățește mereu cu expresii noi, rezultat al căutărilor asidue în catehismul artei. Iată cîteva asemenea termene care au apărut, ultimele luni, în domeniul artei de avangardă:

- artă conceptualistă, expunere de informații și documente, de foi trase la roneoțit, benzi de magnetofon, filme etc., sub formă de tablouri, desene și așa mai departe, făcînd apel la participarea cerebrală a spectatoului;

- artă pauperistă, colecție de materiale, din pămînt, fiare vechi etc., dispuse într-un anumit fel pe sol, în general, pentru a impune privitorului o luare de contact neobișnuit, „natural” și fără artificii;

- earth-workism, fortificații trasate sau sub formă de intruziuni de proporții mari într-un peisaj - trasee, gropi etc., - executate ca niște realizări artistice vremelnice, care nu se supun posesiunii sau conservării;

- artă situațională, tablouri, panouri sau „ambianțe” care-l plasează pe spectator, în chip voit, într-o situație fictivă, în funcție de referințe tehnologice (știință-ficțiune estetică);

- structurism, lucrări executate la mașină, utilizîndu-se de preferință materiale noi - aluminiu, material plastic - pentru a obține anumite panouri, relieful, volume;

- post pop art, super-realism: sint reproduse, mărite - cu o minuțiozitate cvasi fotografică - detalii, ca de pildă o parte din obraz, gulerul cămășii etc., în care nu asemănarea cu realitatea contează, ci noua imagine a realității obținută.

Nic. POPESCU

Autori, cărți și autografe

Există, nu numai la noi, un vechi și bun obicei, ca în cadrul unor librării, sau cu prilejul unor ample și tradiționale manifestări închinare scrisului și cărții autori să se întîlnească cu cititorii cărților lor și să le ofere autografe pe ultimele apariții. Ignorată multă vreme din motive mai mult sau mai puțin serioase, această formă de apropiere, de contact direct între scriitori și cititori a fost reluată de cîva timp de unele librării din București - (în special de librăriile Mihail Sadoveanu și Mihail Eminescu), și din țară. Faptul, izbucnerilor, ar merita să fie salutat încă, remberu dacă

nu ar exista unele insatisfacții și nedumeriri. Dar, în afara unor rare excepții, librăriile nu au un anumit program de lansare a unor cărți, în cadrul unor anumite zile de întîlnire între autori și cititori, ci totul pare a fi făcut la noroc și întîmplare, după principii: „Se întîlnește cine vrea, cu cine vrea și cînd vrea”. Așa se face că un foarte mediu autor de romane polițiste de auto-grafe pe două cărți la două librării diferite, ca un gălăgios și foarte descurcăt, „maestru”, dă pe aceeași carte, roman de duzină, autografe, la cele două librării, în aceeași săptămîna, ba încă și cu caricatură cumpăratoului, oferită ca suplimen pe foaia de titlu a cărții (asta ca metodă sigură de atracție și reclamă, după ce într-o puzderie de publicații „maestru” plasase cîteva anunțuri-clame despre cartea sa).

În fața unei atari situații, țîndn reclama de respectul cititorului față de literatură de calitate, nu ar fi mai nimerit, cu mai mult folos pentru scriitori și cititori, ca în cadrul acestor întîlniri, ce ar trebui să devină un fapt curent, tradițional, să fie solicitați și aduși cei mai buni scriitori ai noștri, de la venerabilii maeștri (mă gîndesc ce admirabile și apreciate de public, de tineret în special, ar fi asemenea întîlniri cu Victor Eftimiu, Demostene Botez, Ion Luca Caragiale, Al. Philippide etc.) la cei tineri și chiar mai tineri dar foarte îndrăgiți de public (cărțile lui Marin Sorescu se epuizează în cîteva ceasuri, dar de cînd n-a mai dat el un autograf pe o carte, în una din cele două librării?). Asemenea întîlniri ar căpăta sensul și valoarea unei adevărate sărbători culturale și noi de asemenea sărbători avem nevoie, nu de simple vinzări de carte, ci mai atractive, dar în care, țîndn seama de valoarea cărților respective, cititorul devine marele năcălît. Avem nevoie de asemenea întîlniri - sărbători și le așteptăm.

Ion TATARU

Lirică timișoreană

Sub titlul de mai sus (din păcate, beneficînd de o copertă care întrece în platitudine orice produs similar), într-un volum compact, de peste patru sute de pagini, Casa județeană a creației populare de pe lîngă Comitetul de cultură și artă al județului Timiș publică o amplă culegere de versuri semnate de poeți contemporani trăitori în respectivul colț de țară. Dacă am numărat bine, îngrijitorul culegerii, Nicolae Țirioi, are în vedere nu mai puțin de 45 de nume. Ceea ce - să recunoaștem -, cel puțin la prima vedere, pare a satisface criteriul unei depășiri cuprinderii. Spunem la prima vedere, pentru că, țîndn păreră noastră, unele observații se pot face și în această direcție. De exemplu: din generația vîrstnică lipsește prețuitul poet Romulus Fabian; dacă Pavel Bellu, Nicolae Mărgăneanu și Petru Vintilă, pe motivul că sint originari din Banat, nu lipsește din culegere, este uitat, în schimb, Petre Stoica, a cărui origine este tot bănățeană; în fine, nu înțelegem ce de dintre cei mai tineri, la Adenda, sint omiși doi poeți de real talent: Serban Foarță și Eugen Apoca.

Evident, în ciuda acestor observații, apariția editoriaii timișoreane este meritorie, fapt pentru care îi și semnălm prezența.

N. CIOBANU

posta redacției

C. Dascălu - Pitești. Vă luați o îndatorire de zeu dis-truzător. Vă imaginați că puteți fi „salvatorul” poeziei contemporane pe care o calificați drept inadmisibilă, atînsă de molima versului alb, a versului liber etc., combăteți, după cum ziceți, „talentele noi, în ideea sîntă și unanimită de să neutraliza spre satisfacția opiniei generale, spre binele literaturii contemporane”. Protestele Dvs., scrise în versuri puerile și agramate, pot înveseli:

„Unde e frumosul, muzicalitatea? Unde e modestul? Unde simplitatea? Ce rost au cuvînte, care mai de care ... Ori legate-aiurea, zis într-un stil nou, De te lasă pur și simplu tablou? ... Compară cu străbunii Cog-buc, Alexandru, cu Minulescu I.

Drept răsplată pentru acțiunea săntară verificată pe care o îndreptați împotriva „poeziei secolului XX”, ne cereți, în finalul scrisorii Dvs. (care abundă în erori elementare de cultură) să primim spre studiu, un plic pe care-l veți expedia cu viitoarea poștă, conținînd „circa 200 de poezii, selecții din tot ce am compus pînă în prezent, încă din anii liceului”. Da, frumosi și ireversibili ani de învățatură ai liceului ...

Marin St. Georgehe - Gherla. Nu știm dacă nu cumva din aceleași sentimente de a salva poezia, ne trimiteți din timpul Dvs. poem „RENAȘTEREA Nr. 43”, capitolul dramatic „NO-MAZII”:

Privirea-mi fu atrasă, la fragez-zii mei ani. De niște caravane, compuse din țigani. În ordine perfectă înaintau prin praș. Cărute-n toată forma în frunte cu-n vîtaf.

Probabil că nu intenționați salvarea literaturii, ci voiați numai să comunicați în versuri vestea, inedită după părerea Dvs., că nomazii au trecut și ei la o viață civilizată:

Incet, incet cultura pătrunde mai cu spor Puțin mai sint în cetă, și-alese și ei vetre, au case, Servicii, păsări, o mobilă domnească și un televizor.

Ceea ce poate să pară uluitor și pentru un nomad e că asemenea versuri noastre le trimiteți bătute la mașină.

Geo Nădejde - Drăgănești Vlașca. „Nepotolit de dragoste în datini” vă caracterizați în vers alb etc., spre stupefarea colegului Dvs. C. Dascălu - Pitești:

Deaceea mă pot numi drept orizont de patimi năucit de cînt de sus și pînă jos Din mine fiecare fibră scoate-un tunet...

Teodor Răpan - Balaci Te-leorman. Deloc direct, vă aflați în dialog cu cel citați mai sus:

Mă-ndrept din înălțimi cu doruri de cîmpie ca să dispar în cucii adăpostii în noi, și vreau ca să ridic în trîi de ciocirile balade smălțuite de soare și de ploii

Edmund Olimpiu - Oltenita. Complicați prea mult limbajul, înainte de a fi învățat să scrieți cit de cit corect.

Roh. Z. - Tg. Mureș. Din nou trebuie să-l cităm pe amicul C. Dascălu - Pitești, scrieți, după cum zice domni-sa, în pamfletele sale involuntar u-moristice, o poezie „rebusistă”:

Cînd roata o să rupă lanțul pe care s-a țesut de zor lum-nă, Fuinginea cînd o să umple smălțul să-ți amintesi de Ou și de Găină.

Pitică Petre - Timișoara. Printre motivele care v-au determinat să scrieți poezie, se află, spuneți Dvs., căsătoria pe care ați contractat-o. Cităm: „În primul rînd, prima poezie am intitulat-o Te-am eunoscut, din dragostea prea multă ce o aveam față de soția care o am și care am eunoscut-o atunci în 1966 ... A doua poezie am intitulat-o Oameni care tac, intru-tal pe parcursul vieții mele cu soția am avut și obstacole de tăcere”. Să transcriem ceva din a doua poezie, pentru a vă pune în corespondență cu prietenii Dvs., de vers și de gramatică amintimii mai sus, în această poștă a redacției:

Nu eunosce în astă lume Decît oameni care tac Pentru viața care o duce În acest infern de iad.

Carol Boca - Craiova. Pentru că nu vi s-a răspuns la poeziile trimise, ne expediți copile, „cu stimă și respect”. Din nenorocire, și în copii, versurile Dvs. sint la fel.

D. Marian. Datele Dvs., biografice sint interesante. Versurile, însă, nu ne spun nimic.

D. I. K. - Siret. Reținem din poezia „Peisaj” versurile despre păuni:

Trumi culcat pe-un cer de lărbă Prostesc păunii curcubeu. Sint ale dumnezevoasă?

Neconcludente lucrările poeticești trimise de: D. Andreea - Craiova; Anton Cristea - București; Peter Rozalia - Tg. Mureș; C. H. Gherzali - Oradea; H. Pavel - Arad; Aurelia Zidaru - București; Andrei Freamă - Tg. Mureș; Vasiliu Alexandru - București; Cîrcimaru Elena - București.

STENTOR

PICTO-POETUL VICTOR BRAUNER

În anul 1924, cînd, cu Ilarie Voronca, Claude Seret și Victor Brauner, am tipărit primul și unicul număr din revista de avangardă „75 H.P.”, intîiul și ultimul din cei pomelții mai sus, inventau picto-poezia. „Picto-poezia nu e pictură, picto-poezia nu e poezie, picto-poezia este picto-poezia” - proclamam ei!

Și, în revistă, au apărut două din prototipurile. Cu cuvînte date de Voronca, Victor Brauner a realizat o construcție geometrico-cromatică anticipînd par-că în maniera lor înclîdă un fel de poem plastic al letrismului pe care Izou urma să-l lanseze la Paris printre celelalte stiluri ale mișcării moderniste, ceva mai tîrziu. Românul Izou desigur că știa că picto-poezia care l-a fecundat poate să scornească insolitul lui apostolat literar, care, cu tot scandalul, teoretizarea - fiindcă dadaisții, suprealisții, letriștii se complăceau în acest zgomot al lumii - nu prea s-a consacrat. Acum trei ani, cînd l-am întîlnit

la Paris se aduna într-un subsol de piatră cu rafie și măști hidoase pe pereții de birne cu grupul lui Izou prezida adunarea de marți, asculta ultimele producții ale discipolului lui, distribuia sarcini politice, mentie... să reformeze educația tineretului, pe cea de azi, considerînd-o defectuoasă. Îl ascultau docili și preocupai acești trubaduri ai unui verbiag din care lineau să desprîndem o nouă exegeză a lumii noastre. Sus, în prăvăliuța (întîta de niște greli care nu-i prea înțelegeau și agreea pe soarecii de experiență albi de dedesubtul lor, și care nu consumau vinul elin ce-l aveau de vinzare, frigeau în vitrină mieli haideucești, atenți la clientela lor „serioasă”).

Dar să mă întorc la Victor cu care am început și pe care vreau să vi-l prezint ca poet. Fiindcă pictura lui este un fantastic poem, iar poeziile lui o ilustrare scrisă a gândirii lui plastice. Încă în anul 1936 el publica în revista soa-

șă de Tiberiu Iliescu la Craiova „Meridian”, un poem scris frantuzeste. Concepce desenul și pinzele lui într-o viziune poetică la început pe care apoi o transpunea în vederea lui picturală. Titlurile celor mai multe pinze și desene ale lui, au titluri de poeme, de axiome filozofice, de himerele care-l hantau cu superba și inefabila lor tortură pe care a pus-o în pictura lui, în universul lui unic din plastica alt de investigatoare din anii lui și încă în anii noștri.

Poeziile pe care am încercat să le dau în graiul nostru sint o prefață a expoziției lui - penultime - reprezentînd poate ultima lui turmentată viziune a vieții, intitulată „Conglomeros”, personaje plurale, înălțuite, privindu-ne cu amenințare plină de semnificații!

Ștefan ROLL

mașina privilegiilor

Euforii țîn zonele cele mai din urmă și cele mai neclare ale întimei ființe - mașina privilegiilor este o soluție hotărîtoare a aspirațiilor așteptării învăluite în aura dorințelor.

Intenția devine indeplinire și, printr-un auto-pact inatocabil, această mașină este un conjonctiv neconditionat cu fine însuși. Mașina privilegiilor, este „eu” - este sinele imperativelor androgine și a reveriilor a ceea ce ar trebui să se întimpl.

Stendhal în Lombardia. Eu sint un portret imaginar.

bază și virf

Sînt în același timp arborele vieții și axul lumii. De la baza mea de fecundare, din substanța mea de Mithridate crește rodul viitorului. Eu sint cele trei timpuri, întreg prezentul, misterul trecutului, enigma ceea ce va să fie.

așteptarea

Eu sint împodobit cu cele mai fastuoase bogății totemice ale mele pentru că în ofranda mea a înfîlîrii esențiale, îndeplinirea să poată fi o ființe care nîmicește piedicile condiției mele restrictive.

dinamismul invizibilității

Pe pardoseala unei odăi deschisă cerului nocturn corpul meu este potîncit ezînd parcă în ce direcție s-o ia, eu sint structura variată, îngrămădită într-o singură ființă. Puteți

lesne afla marile mele facultăți dinamice, deoarece nu eu sint singurul tipul mameiferului rapid în goana, ci sint prevazut, în același timp cu aripi și mijloace de a mă țîri.

Și așa cum vreau pot fugi, zbura sau să mă stracor printre apropiatele și umedele burieni ale pămîntului.

În felul acesta mă înfîlîșez, schimbînd spontan starea mea și făcîndu-mă invizibil în orice clipă.

dialogul interior

Eu stau în dezordinea mea aparentă, orînduită după legile imaginației. Formele mele sint amalgamate împreunare dintr-o femeie și o pasăre. Izbucnesc și păstrez, în mine un spațiu mental neștiut fiind înaintea mea.

În cele două dimensiuni ale mele mă pot desfășura spre a trăi dîncolo de toate dimensiunile.

fruct nou

Subtile antene evoluează în jurul cuplului înfîlîntuit spre a stimula eterogena febrilitate. Îndelungile mișgieri care exaltă fără contenție voluptatea, zămislesc fructul nou care amplifică dragăstoasa savoare.

lumină neagră

După amestecurile succesive cerute de fiecare început, fiecare sfîrșit, formele mele sint suprapuse și se unesc ca și culorile spectrului. „Nunți chimice” ale

viziunii lăuntrice, care interceptează, dîncolo de frontierele fascinației emoționale fundamentale. Formele mele păstrează totuși esențialul structurii lor, și semnificatia limbajului lor.

reverie

Cufundat într-o stare de reverie dinaintea obiectelor familiare, mă găsesc transformat în această onirică dimensiune care mă împrejmuie într-un alt spațiu și într-un alt loc. Universul evidenței mele ce-mi sra alt de sigur se modifică și totul este de o nouă semnificație.

lumina tăcută

Eu sint împreunarea umanizată-dezumanizată și, dîncolo de tumultul circumstanțial, eu sint pacea inorganică. Nici o rază nu străpunge ecranul ocultajunii și, lumina mea rămîne tăcută.

hrana lucrurilor foarte bune

Nu mai sint ploii de păsări nu mai sint sîni de tinere femei încordate e corpul întreg cu nervii în celule clipa ce varsă picăturile sale colorate frepidațiilor mortuare frica unei dorinți sanguine-feroce a femeilor lipite de trup ventuză algele plantelor cu arome diferite în dinții mei se amestecă cu limba

În imensa bală a clipei singulare fără geografie fără spațiu și... nu mai sint ploii de păsări.

(Publicată - text francez - în revista „Meridian”, Craiova, 1936).

Traducere de Ștefan ROLL

VICTOR BRAUNER : Sărutul (pictură - 1955)

VICTOR BRAUNER : Cocktail (pictură - 1955)

Într-un oraș necunoscut

de N. Manolescu

Ce bine știam străzile înguste, întortocheate, casele cu acoperișuri ascuțite de țigă roșie și clopotnițele strălucitoare ale bisericilor... Și cele șapte turnuri înălțându-se nepăsătoare deasupra vechiului zid al cetății. De jos, ele păreau aoperite până la jumătate pentru că mai erau cele trei șanțuri de apărare care nu se vedeau din el, cum s-ar fi părut. De fapt, zidul avea acolo sus, cam o jumătate de metru: în partea cealaltă însă îl făcea o impresie măreț, privit din parcul cu castani de la poalele lui. Din loc în loc se deschideau porți boltite prin care urcau spre terasele de sus scări drepte de piatră. În parc era un pavilion cu stîlpii aproape potrezi și inverziții de mușgajul care rosese lemnul până la măduvă încît te întreabai prin ce minune nu se prăbușește. Și mai erau bănci rare lincezind la umbră. Nu e curios să ai imagini așa de reale dintr-un loc unde n-ai fost niciodată? Pentru că pînă atunci nu fusesei niciodată acolo... E adevărat că era de ajuns să închid o clipă ochii pentru a vedea totul, mai mult, pentru a fi acolo. Dacă citeam o carte, orașul acesta devenea locul unde se petrece acțiunea, dacă scriam o povestire nu puteam scăpa de străzile, de casele și de turnurile lui istorice. Poate pentru că obsesia devenise insuportabilă, am plecat în orașul meu fără să spun nimănui. Dar cum de n-a băgat nimeni de seamă că am lipsit mai multe zile? Nu, nimeni nu s-a mirat, nimeni nu m-a întrebat nimic, ca și cum n-aș fi lipsit nici o clipă. Și totuși am fost acolo, dumnezeu mare, cum m-aș putea îndoi de asta? Nu spun că în minte cum am răstăcit prin oraș, cum am auzit clopotele într-o după-amiază de toamnă, cum am privit de pe zidul cetății coronoarele rotunde ale castanilor ca niște umbrele uriașe — poate n-ar fi un motiv să cred că am fost cu adevărat. În visele mele văzusem doar de atîtea ori aceste lucruri. Dar **basmaua roșie**? Ea nu e o dovadă? Am întrebat eu, au văzut-o și alții. Și pe urmă mai este un lucru mai greu

de crezut, dar pentru mine tot așa de real. E vorba de un anumit sentiment... Hm, un simplu sentiment și în același timp mult mai mult decît alt. Mă aflam așezat pe muchea zidului de cărămidă, ros de un fel de calivie minerală și vedeam departe, jos, umbrele toideaua nemșcate ale castanilor, ațipite la picioarele zidului ca niște pensionari care-și fac siesta de după masă la soare. Mă simțeam stînjinit. Iată, eram acolo, ascultasem de nelineștea mea și venisem, și acum îmi dădeam seama că nu știu de ce venisem. Ce căutam? Nu fusese totul o copilărie? Nu era nimic în trecutul meu care să mă lege de acest oraș necunoscut, în care nu mai călcasem pînă atunci, despre care nimeni nu-mi vorbise. Totul îmi părea în clipa aceea așa de ireal încît eram convins că orașul nu există, nu poate fi găsit pe nici o hartă. Cînd, deodată, o bănuială mă scutură ca un curent electric. Fui așa de emoționat încît îmi trebură câteva secunde ca să-mi revin, ca să pot gândi... **Înțelesesem**. Înțelesesem ce mă trăgea în locurile acelea: nu, nu era o întâmplare veche, poate uitată, poate trăită în altă viață, ci o întâmplare, dacă se poate spune așa, neîmplătită, și care (cît de exact aveam sentimentul acesta) trebuia să se întimplă neapărat, poate chiar atunci. Nu cred în presimțiri și nici nu era vorba de o presimțire, mai degrabă era o înțelegere, un fel de a trăi în viitor. Tu rămîi unde ești, în timpul în care ești (poate doar puțin increment, într-o ciudată nemșcare), iar viața ta merge mai departe și trăiește minutele, ceasurile care urmează. Totul se petrece repede, fulgerător, și, înainte de a înțelege ceva, te afli din nou cum erai, în același loc, în același timp. E un fel de moarte aparentă a corpului care-î îngăduie vieții să trăiască în alt timp decît el. Cineva care ar privi din afară, n-ar observa, desigur, nimic...

— Domnule, nu e așa că ați cunoscut-o? — Îmi spuse un bătrîn, cu capul gol, foarte pleșuv, care moțăia la soare pe o bancă și pe care dumnezeu știe cum de nu-l luasem în seamă pînă atunci.

— Pe cine? Întreba!

— Pe fata mea, domnule.

— Ah, da, firește, zisei, închipuindu-mi că

bătrînul care semăna cu un personaj din Hoffmann trebuie să aibă o fată — salamandă, nemaipomenit de frumoasă, cu obraz lung, subțire, puțin palid, cu ochii verzi, cu o inexplicabilă umbră de ceacărnă. Mă uitai din nou în josul zidului la coronoalele castanilor și, după câteva secunde, cînd întorsei capul, bătrînul plecase. Îl căutai cu privirile în lungul străzii care începea chiar din dreptul nostru, dar vă spuncam că străzile acestea sînt foarte scurte, așa că nu-l mai văzii... Probabil dăduse primul colț la stînga și acum mergea greu, șchiopătînd, prin umbra caselor cu acoperiș înalt de țigă roșie. Treptat, nelineștea puse din nou stăpînire pe mine, urcă încet, ca o febră, prin mîini, se opri în capul pieptului, apoi făcu să-mi bată timplele. Era ca senzația aceea de **frica**, din copilărie, cînd așteptam să iasă mugurii. Într-o primăvară (aveam vreo opt ani), am pîndit o zi întreagă, urcat în nucul uriaș din grădina noastră, să iasă mugurii. M-am îmbolnăvit și, după două zile, cînd am avut din nou voie să ies din casă, am alergat într-un suflet la nucul meu: crengile erau pline de muguri mici, ca niște explozii vegetale pe creanga uscată. M-a tulburat totdeauna, și după aceea, cînd eram om în toată firea și nu mi-ar mai fi stat bine să mă urc în pomi, trecerea acestor inezisabile de la nevăzut la văzut, de la inexistență la existență. Cît durează clipa în care mugurele **apare din nimic**? Cînd e vreme bună, vara, citeșc în chaise-long, în grădina, la umbra unui păr bătrîn și fără rod. La începutul toamnei, aud deodată un foșnet nou, ca de hirtie, infiorînd frunzele. Ridic ochii din carte și ascult atent: foșnetul nu se mai aude. Dar cînd încep să citeșc, îl aud iarăși: știu că se usucă frunzele. Frunzele nu au încă nimic schimbat: își păstrează culoarea vie, verde, țesătura neatînsă, vînișoarele moi și elastice. Dar undeva în adîncul lor, în existența lor neștută, care scapă ochiului, zace moartea vegetală. În curînd vînișoarele vor deveni mai lemnoase, carnea frunzei se va rida ușor, ca un obraz încă tînăr, apoi frunzele se vor zbate, în lupta lor surdă cu moartea, se vor chirci, răsucindu-se în jurul codiței, și cînd moartea va urca pînă la ea, va suge puterea codiței, o va lăsa goală ca o țevă fără măduvă și frunza se va rupe din locul ei. Dar clipa aceea în care moartea își trimite primul zvon, cînd încă nu s-a întimplat nimic... Ce este ea, de fapt, ce mister se naște acolo, în adîncul ființei arboreului, în rădăcina sau poate mai sus?

Dar iată că m-am luat cu vorba. Atunci, stînd pe zid, eram așa de nelineștit încît, nemaiputînd suporta mă ridicai și plecai. Rătăcii multă vreme prin parc, unde nu era lume aproape deloc, și în cele din urmă ajunsei la una din porțile prin care se făcea altădată legătura cetății cu exteriorul. Soarele, spre așuș, se oprise chiar sub bolta de cărămidă, împăienjenit puțin. Incepui să urc. Erau trei terase succesive, după care, sus, începea orașul cu clopotnițele lui scîlipoare. Nu știu cînd ajunsei la una din terase (după cît urcasem, putea să fie ultima, totuși capătul scîrilor se vedea încă departe). Cîțiva copii se jucau de-a prinsolea, sau așa crezui la început, alergîndu-se printre tufele de soc care creșteau peste tot pe unde erau ruinele cetății. Mai departe era o groapă cu nisip și o alee care se pierdea printre ziduri, pe locul unde fusese probabil cîndva unul din șanțurile de apărare. M-am oprit și m-am uitat cum se jucau. Abia atunci am zărit o fată cam de treisprezece-paisprezece ani, mai înaltă decît era firească la vîrsta ei, legată la ochi cu o basma roșie. Aștepta. Apoi făcu doi-trei pași înainte, ca o oarbă, întinse mîinile și încercă să prindă pe cineva. Alerga uimitor și de cîteva ori fu pe punctul să atingă umărul sau obrazul cite unui copil. Copiii se îndepărtară sau chiar se ascunseseră. Unul singur, un băiețel de vreo șapte-opt ani, se învîrtea neconștient în jurul fetei și o striga, de fiecare dată gata să fie prins, dar strecurîndu-se cu o agilitate extraordinară printre mîinile ei care-l căutau nelineștite. Între timp fata se apropiase foarte mult de locul unde stăteam eu și o puteam vedea mai bine. Era înaltă, chiar foarte înaltă pentru vîrsta ei, firavă, cu mîinile și gîtul subțiri, cu un obraz de o stranie paloare. Părul era strîns în două codițe care se zăbteau neconștient ca două aripi. Băiatul o strigă pe neașteptate chiar din spatele meu. Fata veni atunci direct spre mine și, înainte de a putea schița vreun gest, mă prinse de mincea hainei, puțin mai sus de cot. Se opri nedumerită, tulburată. Atunci îi atinsei basmaua cu care era legată la ochi și ea tresări de această mișcare imperceptibilă, împurpurîndu-se ușor. Ridică mîna să-și deznoade basmaua și în clipa următoare îi văzui ochii, niște ochi prelungi, verzi-cenusii, și atît de intensi încît puneau pe obrazul de o albeață scîlipoare umbra neverosimilă a unor ceacărne. Și pentru că mă uitam atît de atent la ea, fata se înroși din nou, fără ca obrazul să-și piardă strălucirea.

— Vă rog să mă iertați, spuse ea în șoaptă.

— Leagă-mă la ochi, îi răspunsei. Așa cere jocul, nu?

Fata se înălță pe virfuri ca să ajungă mai bine și, așa cum stătea, în fața mea, mă legă cu mișcări repezi, aproape febrile. Apoi își trecu palma peste fiecare ochi în parte, netezind mătasea pusă în două, hipnotizîndu-mă parcă. Îi auzii risul ușurel, ca o chemare, îndepărtîndu-se și mă lăsaî conștient de sunetul lui. Copiii care se strînseseră în jurul nostru făceau o hărmălaie nemaipomenită. Dar cu toate strigătele lor ascuțite, auzeam distinct, vocea ei cristalină, cînd la dreapta, cînd la stînga, cînd foarte aproape, încît într-un rînd îi simții răsufletarea caldă pe obraz, ca o părere. Crezusem că o s-o prînd numaidecît, însă mă dovedii mai neîndeminat decît un copil, mă împiedicam meru de cite ceva, o dată chiar căzui cu genunchiul în nisip. Gla-

o bătrînă, singură pe o bancă, și care croșeta. O întrebai dacă n-a văzut niște copii jucîndu-se, azi, sau ieri...

— Nu, îmi răspunse, poate l-a văzut sora mea care stă de obicei pe o bancă de pe terasa de deasupra.

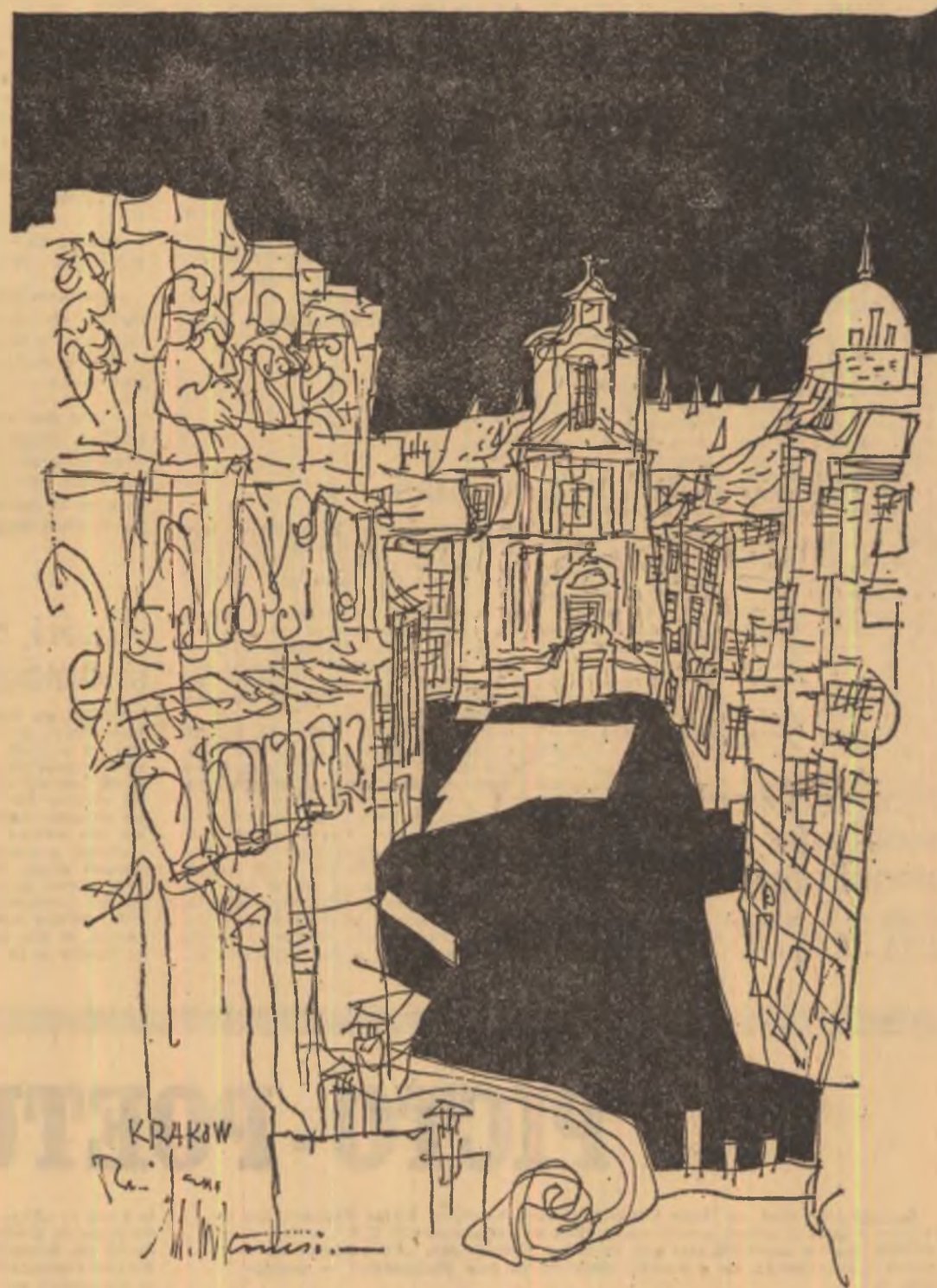
Îi mulțumii și urcai în fusă. Sus era o altă bătrînă care semăna foarte bine cu cea dinții, dar părea mai slabă, iar mîinile care se mișcau pe andrele păreau niște frunze mari, uscate, cu vînișoarele groase.

— Nu mai țîn mîinte, zise bătrîna. Spui că era o fată înaltă și firavă? Îi arătai basmaua și ea o privi cu atenție, ca și cum și-ar fi adus aminte de ceva, apoi dete cu îndoială din cap. Nu știu, nu știu, sînt prea bătrînă. La vîrsta mea, oamenii uită numaidecît.

Plecai cuprîns de o îngrijorare chinuitoare și în ziua următoare venii din nou. Acum erau doi copii care se jucau în nisip. Sînt prea

VENEȚIA

CRACOVIA

desene de MIHU VULCANESCU

surile copiilor aproape nu se mai auzeau, doar risul fetei venea pînă la mine, din toate părțile deodată. Alergam cu mîinile întinse, mă răsuceam prin surprindere, dar nu atingeam nimic, ca și cum în jurul meu n-ar fi fost nimeni... Și dintr-o dată mă izbi liniștea. Strigătele copiilor încetaseră și era o liniște nefirească. Rămăsei cîteva clipe dezorientat. O teamă ciudată mi se opri în capul pieptului. Sau poate era numai faptul că alergasem... Îmi desfăcui legătura de la ochi și privii împrerjur. Nu era nimeni, nici urmă de copii, de fată. Dacă n-aș fi simțit între degete mătasea basmalei, aș fi crezut că am visat. Soarele coborise de tot și aștepta acum să apună în dosul hornului vinat al unuia din cele șapte turnuri. Era o tăcere amorfă, ca spre sfîrșitul după-amiezilor de septembrie, în orașul acela. Aerul se vedea pilpînd ușor. Umbrele palide ale castanilor se șterseră aproape cu totul.

A doua zi am venit din nou. Am urcat treptele pînă la prima terasă unde nu era decît

mici, mă gîndii, n-au de unde să știe. Pe terasa de sus, alți doi copii, cam de vîrsta celor pe care-i căutam, îi duceau, țînîndu-l de mîini și de picioare, pe un al treilea și se lăudau că-l aruncă peste zid. Îi întrebai dacă nu s-au jucat și ei acum două zile cu fata aceea cu ochi verzi.

— N-o cunoaștem, n-o cunoaștem, strigară ei și se duseră să-și arunce tovarășul peste zid.

Ah, cum de nu m-am gîndit... Trebuie să-l caut pe bătrîn, pe tatăl fetei. Bătrînul se afla în același loc pe bancă și moțăia, acoperîndu-și ochii cu un jurnal îngălbenit. Îi arătai basmaua, dar el nici nu se uită la ea și, după ce împăturii cu grijă jurnalul vîrîndu-l în buzunar, spuse cu tristețe:

— Parcă mai pot să știu după atîta timp... Fata mea a murit cînd avea treisprezece ani, domnule.

Cînd mă dezmeticii, bătrînul plecase.

(Dintr-un ciclu de Paștișe)

Lucafărul

Revistă editată de
UNTUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți:
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Adrius Păunescu
Secretar general de redacție:
Constantin Teiu

L

REDACȚIA:

București, Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon: 11 51 54; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA:

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE:

8 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică: Mircea Popescu

Paginător: Nicolae Ion.